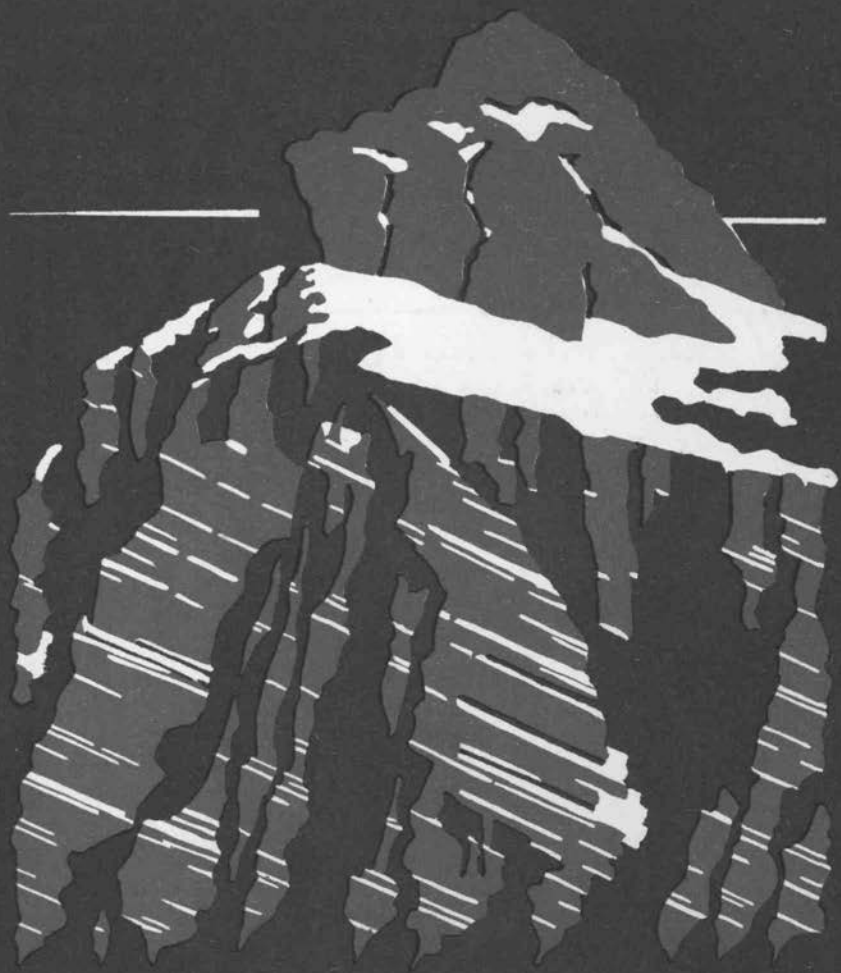

Postojna plačana v glavnini

DROFENIK

PLANINSKI VESTNIK

LETO 1934 * ŠTEV. 8

PUTNIK

MARIBOR • ALEKSANDROVA CESTA 35

Pooblaščen menjalnica
Oficijalna potovalna pisarna

Telefon interurban 21-22

Železniške vozne karte po originalnih cenah. — Izdaja vozne karte za vse evropske države po najugodnejših dnevnih kurzih. — Preskrba viz za vse države. — Organizacija izletov, društvenih potovanj z avtobusi, vlaki in parobrodi. Prospekti vseh krajev. — Informacije glede raznih popustov, hotelov itd. brezplačno. —

Valute prodate ali kupite po najugodnejših tečajih!

Telefon 39-40

KRUH V NAHRBTNIKU? EDINI ODGOVOR JE **➤ RŽAJ ◀**

ker čisto majhna rezina izda več kot cel kos navadnega kruha. — Vedno sočn in sočen, pripraven v obliki, tedaj odločitev ni težka.

Izdeluje edinole **ROŽNA PEKARNA** • Prodajalna: Tavčarjeva ul. 4

Planinci!

Pri sportu v planinah

se obvarujete solčnih opeklin na ledenikih in v snegu, če nadrgnete temeljito vsa svetlobi in zraku izpostavljena mesta Vašega telesa še pred nastopom ture z

NIVEA-CREME ali OLJE

in če to med izletom po potrebi ponovite. Na ta način ščitite obenem Vašo kožo pred neugodnimi, vremenskimi vplivi, da ne postane raskava in da ne poka. Pridobite si pa prekrasno brončasto polt, s katero se tako radi vrnete z zimskega

sporta domov. Ni drugih sredstev za nego kože, ki bi vsebovala koži sorodni euceric in zagadelj se Nivea-Creme in Nivea-Olje ne dajo nadomestiti.

Nivea-Creme: Din 5.50 do 24.—, Nivea-olje: Din 27.—, 38.—

Jugosl. P. Beiersdorf & Co. d. z o. z.
Maribor

Dobi se v vsaki drogeriji ali lekarni

Šatore — nahrptnjače, poljske krevete, vreče za spanje
Vrtno suncobrane proizvodi

Vrtno pokućstvo **Jugotekstil d. d., Osijek**

Sijajni uspehi z

Agfa aparati
Agfa Isochrom in Superpan film
Agfa Lupex za Vaše kopije
Agfa Brovira za Vaše povečave

Foto
Materijalom

Previden turist vzame za okrepitev in osvežitev s seboj vedno steklenico **Rogaške slatine**, ki je izredno izdatna in okusna. Že en sam požirek **Rogaške slatine**, ki je najjačja od vseh poznanih slatin, mu zadošča, da si prežene žejo.

KUBANY-JEV MATE ČAJ

hrani ter krepča živce in mišice. Telo postane odporno in z lahkoto premaga vse napore. — Kdor ga redno pije, se mu ni bati ne gihita ne revme. — Dobi se v vseh lekarnah v originalnih zavojih po Din 15,—, ali pri zastopstvu:

Lekarna Mr. Milivoj Leustek, Ljubljana, Resljeva cesta 1, ako pošljete vnaprej Din 15,—
Športniki, turisti, lovci, nogometaši: pijte ga redno!

Plačajte
članarino
SPD!

POTNIK IN DRUG

d. z o. z.

Ljubljana, Metelkova ulica 13
priporoča svoje priznано dobre, naravne sadne soke:
malinovec, limonado, orangeado
ter svoje prvovrstne marmelade

Dr. PIRČEVA SLADNA KAVA

je pridelek domačih poljan, uspeh domače industrije, osvežujoča, krepilna in hladilna pijača. —

Planinci, tudi Vam jo priporočamo!

Velepražarna kave in
tovarna hranil

»PROJA« d. z o. z.

Ljubljana, Aškerčeva 3

Vsebina 8. šte.: Dr. Jos. C. Oblak, Naše Haloze in Ravna Gora (str. 225). — Dr. H. Tuma, Beneška Slovenija (str. 228). — Vinko Modec, Novi način uporabe vrvi v plezalni tehniki (str. 233). — Lipovšek Marijan, Čez Durmitor na morje (str. 237). — Anton Kappus, Deset let po bližnji in daljni okolici Skoplja (str. 242). — Obzor in društvene vesti: Nesreče (str. 248); Tridesetletnica Šaleške podružnice (str. 248); Poset postojank Osrednjega društva SPD v Ljubljani (str. 249); Poset postojank podružnic SPD (str. 250); Mih. Jovanović, Između Šarplanine i Osogova (str. 252); Turistovski Dom pod Kopo na Pohorju (str. 253); Občni zbor podružnice SPD »Peca« (str. 254); Občni zbor Rateške podružnice (str. 255); Občni zbor Trboveljske podružnice (str. 256).

»PLANINSKI VESTNIK« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za vse leto 40 Din, za inozemstvo 60 Din. — Naroča, plačuje, reklamira se pri odboru Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani. — Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tominšek v Mariboru. Za vsebino spisov so odgovorni avtorji.

Odgovorni urednik: dr. Arnošt Brilej, Ljubljana; izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (njen predstavnik K. Čeč).

Goko-patent

Univerzalna pelerina-šotor!

Pelerina in šotor vse obenem, teža 1,25 kg,
nepremočljivo, posuši se že v 15 minutah
in poceni je!

Oglejte si ta domači patent pri tvrdki

Drago Gorup & Co.

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16/I.

Dr. Jos. C. Oblak:

Naše Haloze in Ravna Gora

I.

V Halozah.

Svet vinskih gor, valujoč na vzhodni strani našega Boča, naslonjen na Rogaško-Donačko goro, vezan in ločen od temnega Maclja po vzdolžni dolini potoka Rogatnice, Žetalski dolini, tih, neznan, sam vase zasanjan svet je to. Ne bôde v oči popotnika, preko Ptujskega polja cestujočega. Morda obrača oko na temno, ogromno kupolo »vzhodnega našega Triglava« — Boča, morda rad motri na to stran nekako splahnele, a še vedno ostre konture rogaškega Matterhorna, kojega varljiva podoba smelo drznega roga skuša na slatinski strani bahavo slatinskim gostom prikazati nekaj, kar ni... Vse drugo, kar je na tej strani širnega Dravsko-Ptujskega polja, izginja v nejasni daljavi in v pozabi potovalca, ki nima očesa za pokrajinske posebnosti. Kdor ga ima, ta vidi v nizu prostranih poljan v tem valovju še mnogo, kar ga vabi, kliče in miče.

Ko mi je v božjemirnem pomladnem jutru obviselo oko in sree ob tem svetu v dalji, sem gledal v njem nekaj posebnega: podobo našega tako božjega, tako pristno slovenskega vinorodnega sveta, ki se mi zasveti s svojskim bleskom: kakor demant je med biseri, s katerimi je tako bogato obdarovana naša mala Slovenska zemlja...

Ta vinorodni svet je naslonjen na drug gorski svet, katerega sence rahlo padajo nanj in ki se družijo z njim v divno celoto brez primere izven slovenske domovine; to je svet naših temnih, svetih gozdov, ki pojejo ono značilno tiho, otožno slovensko pesem od vekov. In ta mu riše ono resno potezo v obraz. Le en svet mu je še soroden, tisti, ki ga je gledal s Klanca na hrvaški strani stari Mihanović in zapel pesem o »lepi naši domovini...« Ta svet so naše Haloze, naše, pristno naše Haloze, ne Bartscheve...

Dravinja spremlja zapadni del naših Haloz ob Rogaški-Donački gori in Maclju na severni strani v svoji spodnji, mirno lepi, bohotno zeleni, vijugasti dolini. Loči jo od širnega Dravskega polja prijazno, nizko v dolžino potegnjeno valovito gričevje; Sv. Marija na Ptujski Gori počiva na enem teh valov. Ta zapadni del Haloz je položen v

široki trikot med Dravinjsko, Stoperško in Žetalsko dolino, ki jih preseka, obrnivši se proti severu počez do svojega izliva v Dravo. Stoperška dolina se vleče povse v severni smeri ob zapadni, Žetalska pa severozapadno na vzhodni strani Donačke gore; le-ta tvori vozle v južnem kotu tega zapadnega dela Haloške pokrajine kot slikovito ozadje. Ptujška Gora sredi dolgega, razmeroma ozkega grebenčka, je nekaka predstraža tega dela. Po tej »gori« je ta del Haloz najbolj znan. Célo to gričevje, sredi katerega se beli daleč naokoli vidna stara romarska cerkev Ptujške Gore, je kakor bočno kritje severne stranice zapadnih Haloz, višji vršiči in grebenčki jo tudi presegajo za nekaj sto metrov (Jelovec 618, Vildon 520). Skoraj tja do sotoka Dravinje s Polskavsko Bistrico, ki se privijuga izpod Pohorja v podnožje tega gričevja preko Dravskega polja, se vleče ta nizka rajda. Prav tam, kjer splahne to nizko brdovje v Dravsko ravnino, se strneta zajedno v Dravsko polje tudi Dravinjska in Žetalska dolina. Ob širokem skupnem vходу iz Dravske doline v Dravinjsko in Žetalsko kraljuje Haloška Sv. Trojica, pozdravlja »Haloška gorca«, prijazni št. Vid pod Ptujem ob Dravi. Od tu dalje obliva Drava severne Haloške bregove in postane tako reka vzhodnih Haloz. Od stika in konca Dravinjske in Žetalske doline dalje se prično, dejal bi, šele one prave, manj znane, a obsežnejše Haloze, ki jim je vtisnjen svojski pečat; so deloma tudi hrvatske, dejansko pa pristno slovenske.

Ta del slovenskih Haloz zvesto spremlja ob severnem robu tja do najbolj znane, najbolj severne točke tega roba, do Zavrča, iz osrčja visokih Alp prihajajoča Drava, še vedno divja, razdirajoča. Prav od te, s tiho romantiko odete točke se razrije Drava prav posebno v nešteti stranskih rokavih v produ. Več bolj ali manj znanih gradov in vasi se svetlika ob njenem samotnem bregu ter pomežikava preko spodnjega, vedno bolj se ožečega Ptujškega polja na nasprotno stran sosednim vinskim goricam, ki nosijo svoje najbolj slovensko ime, odkar živi tu slovenski rod. Dolina Pesnice jih preseka po dolgem; Pesniška dolina se staplja v Spodnje Ptujško polje, ki je videti s tem razširjeno; a skoraj se približajo sosedne gorice s svojimi južnimi bregovi Halozam ob zopet ožečem se Ptujškem polju nasproti Zavrču. Prav tu bi si skoraj podala roke dva sorodna, a ne enaka svetova — tam preko Velike Nedelje in Ormoža. Da ni vmes onih širnih, od nešteti Dravskih rokavov porisanih prodov, bi malodane trčila. Toda preko njih skoraj ni možne zveze; prava divjina je vmes, resničen eldorado za samotnega globetroterja in na obeh straneh te »divjine« so nanizani intimni pokrajinski biseri za intimne ukusnike.

Ta zožena Dravska ravnina med Halozami in Slovenskimi Goricami se kmalu zopet razširi. Kmalu za Zavrčem zapusti Drava Haloške bregove. Vzhodni rob Haloz, ki je že hrvatski, se hitro oddalji; Križovljan in Vinico ob tem robu že težko doseže oko pod ponosnim in bogatim štajerskim Središčem. Haloze izginjajo v meglenem ozračju... V dalji se zablisne na eni strani Čakovec, na drugi za rjavo bleščečimi trakovi Dravskih rokavov kajkavski Varaždin. Dravska dolina se je razširila v ogromno Varaždinsko-Čakovsko ravan. V dalji sanjajo v luči solnca naše Haloze...

Naše Haloze? Dà, n a š e , čeprav teče po zapadnih njihovih robovih in grebenih meja Dravske in Savske banovine! Ta meja je identična z nekdanjo avstroogrsko, ki je bila včasih kot meja med avstrijsko in ogrsko polovico države še nekaj pomembna, a danes v zedinjeni državi je komaj še spominska, najmanj pa pomeni v gospodarskem ali celo kulturnem oziru; saj je ta razmeroma majhen del štajersko-hrvatskega vinorodnega sveta naših Haloz z ostalim že od nekdanj nedeljena in nedeljiva zemljepisna, pa tudi narodopisna celota. Narod govori na obeh straneh štajerskoslovensko narečje, vrhu tega je ta del Haloz tudi del kajkavske varaždinske družine in okolice. Prastara jezikovna skupnost!

Dà, te naše Haloze! Ako se ozreš z Rogaške gore ali z Boča na vzhodno stran, ti dirne oko predvsem ona temna »armada«, ki koraka, gledana z ene ali druge dolinske strani na videz v ravni črti od črne Konjiške gore pa tja na Hrvaško po sredi našega in hrvatskega vinorodnega sveta na vzhod; v resnici pa je vsa razmetana. Boč s Plešivcem in z Donačko goro še najbolj »drži« svojo ravno linijo tja do temnega Maclja, ki je vrinjen v to mrko rajdo, kakor poševen klin, med Krapinsko stražo — Strahinščico ter našo Donačko goro. Ogromna dolga masa Ivanščice, zvezana s Strahinščico po široki Golubovački usedi, stopi zopet v red ter nadaljuje silno ravno linijo kot zadnja v alpski armadi na naših tleh... Ta armada tvori krasno bizarno ozadje naših in hrvatskih vinskih goric: položene so ob obeh straneh te silne črte. Poseben neodoljiv čar obdaja to vinorodno pokrajino v družecem se nasprotju veselih vinskih goric s temnoresnim obrazom črne gorske rajde, katera jo deli v dva vinorodna svetova. Je pa tudi med tem tostranskim in enostranskim vinorodnim svetom razlika v pokrajinskem značaju; loči ga Dravsko polje od Maribora doli do Ptuja, kjer se nekoliko zoži, pa tja do hrvatskih planjav, ki jih napaja naša planinska Drava.

Tam onstran Dravskega polja se vidi ta svet kakor ena sama dolga črta. To so naše Slovenske Gorice, oboževana, tako pristno slovenska pokrajina, kjer se smeje slovenska duša tako pristno, kakor je pristna ta stara slovenska zemlja, ki nosi od pamtiveka svoje slovensko ime; tu je doma naš pravi slovenski tip, tu se je rodil tudi naš slovenski človek in pol... V njem utripa globoki žalosti in prešernemu veselju vdano pristno slovensko srce. Brez bizarnega, izrazitega ozadja so, takorekoč brez okvira in sence. Vse polni solnčni luči predane, so razpoložene tam gori brez ostrin, le tuintam kaka cerkvice ali grad zariše diskretno svojo konturo v mirno linijo počivajoče pokrajine. Spokojno jezero je, ki mu lahen vetrič ziblje, kroži in viha komaj vidne valove.

Ves drugačen pa je ta-le sosedni vinorodni svet, ki se razgrinja južno od Dravskega polja, potisnjen k oni temnoresni gorski rajdi. To ni več mirna slovenjegoriška, rahlo valujoča pokrajina brez okvira; krepkejši sunek ji je dvignil rjavobojne valove. V senci nemirnih linij je. Ostre konture njenega temnega ozadja so njen slikovit okvir in bolj ali manj ostri so tudi vršiči in grebenčki njenih valov.

To so naše Haloze! Če jih gledaš iz dalje, takole z Boča, se ti

vidijo kakor dolga, razmetana rajda tostran temnih kulis, katere jih ločijo od podboških in rogaških vinogradov in dalje doli od hrvatskega Zagorja; to je rjavo morje, resno, močno. Obširna je ta nazobčana rajda, skoraj orjaška.

Naše Haloze resno molče... Zdi se mi pa, kakor da bije prav v teh naših vinorodnih pokrajinah — pa naj bodo dolenske ali štajerske — srce naše Slovenske zemlje. Visoke slovenske planine na naših skrajnih sedanjih državnih mejah, se mi zdi, služijo le kot okvir tej zemlji, ki je izrazita in po ogromni večini le srednjegorska pokrajina. Saj je to tudi Pohorje in vsa slovenska pokrajina od Ratitovca, Blegoša in Menine Planine navzdol...

(Dalje prih.)

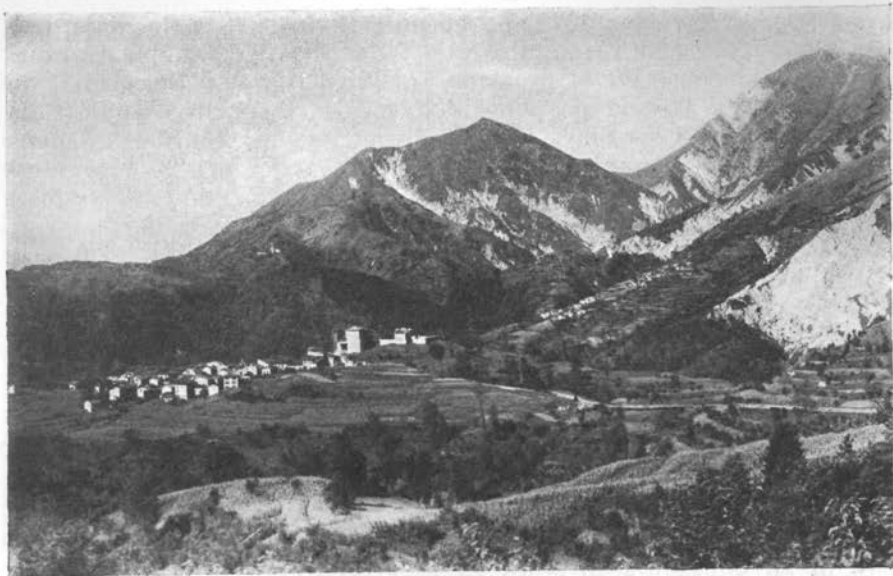
Dr. H. Tuma:

Beneška Slovenija

(Dalje.)

Kakor začarano se ti zdi, ko iz večnih prodiv doline »Dol po Meji« stopiš na rob rečne struge Tèra, kjer izpod ogromnih rov in skal vre na dan čista studenčna voda. Žal, da ti vso poezijo prežene pogled na dno struge, ko vidiš polno nesnage: škatlice sardin, lupine pomaranč, limonov in dr. Turisti iz doline so, ki tako omalovažujejo lepoto in svobodo prirode. Ob slikovitem, veličastnem prizorišču: okoli venec visokih gor in nepristopnih sten, pod tabo v globokem koritu zelena bistra voda — jih ne obide slutnja svetosti. Razuzdano se šopirijo, prva misel jim je brašno; odpadke pa pomečejo prav v izvirek...

Sicer je turistika in izletništvo v Italiji vsaj do nedavna bilo daleč za našim. Sploh je Beneška Slovenija silno zapuščena. Ne vem, če je bilo na Breškem Jalovcu in Ivancu tekom zadnjih 50 let 50 ljudi. Za turistiko sploh ni nikjer preskrbljeno. V Vidmu je res že od l. 1874 alpinsko društvo »Società alpina friulana«, člani so večinoma inteligenti, a brez prave alpinistične usmerjenosti. Ko sem prišel l. 1908 čez severno steno Poliškega Špika in sem prispel nočevat v alpski dom v Neveji, sem dobil vse polno izletnikov iz Vidma. Ko so izvedeli, da sem priplezal čez Poliški Špik, so me vsi začudeni ogledovali. Sami so prišli z železnico do Chiusaforte in so smatrali pešpot po vozni cesti že kot precejšnjo turo. Alpinsko društvo v Vidmu je imelo do nedavna na svojem obsežnem alpskem torišču le dve zavetišči: eno na ime Marinelli pod Coglians 2782 m, drugo pa v Neveji. A nevejsko zavetišče je obenem prirejeno za vojaštvo. V vseh Predalpah pa ni niti enega samega alpskega doma, dasi od izvira Tèra gredo imenitne ture na Muzce, na Veliki Vrh, čez prelaz Muzcev na Karman in druge. Če bi bilo to ozemlje naše, bi stal ob izvira Tèra že davno lep planinski dom. Nekam otožen postane človek, ko vidi vso to zapuščenost. Obdajal me je sicer svetál dan, obdajali so me spomini na pota po Muzcih in Velikem Vrhu, a vendar se človeku stiska srce, ko vidi, kako brezsmiselno se šopiri tuje pleme med mirnim našim gorskim ljudstvom.

Brdo; vrh v ozadju: »Tam na Robu«

Pot me je vedla ob desnem bregu do vasi »Na Tèru« ali tudi »Na vasi«, italijanski Pradielis, ki leži tik ob reki ter spada pod občino Brdo. Skušal sem dobiti kosila. No, po vaseh Beneške Slovenije je težko dobiti tudi najnujnejšega, kruha in jajec, celo mleka ni vedno na razpolaganje. — Pot vede dalje vedno ob žuborečem zelenem Tèru do pod Hlabánjevica 545 m, ki stoji nad sovodnjem Bedroše in Tèra, dočim na levem bregu doteka potok Maleščák. V sovodju stoji vas Njivica, ital. Vedronza. Potem se pot vije ob Tèru do Tarčenta. — Iz Njivice sem odšel ob 14.25 in dospel z zadnjim vlakom v Videm.

Brdo 485 m

Najlepša vas v Beneški Sloveniji je Brdo, laški Lusévera, beseda, ki kaže na to, da se je morala nekoč imenovati Lužje Brdo. Kolikor sem mogel izprašati, se tega imena v vasi nikdo več ne spominja. Zadnjič sem bil na Brdu, kratko pred svojo izselitvijo iz Italije, dne 7. junija 1924. Šel sem tja nekako po slovo od Beneške Slovenije. Vabilo pa me je še posebno mestece Tarčent, ital. Tarcenta. Kdor je spomladi, ko sneg pokriva še polovico pobočja proti vrhom Predalp in Alp, po dolini pa je že vse zazelenelo, zrl izpred Tarčenta proti severu, temu ostane pogled na Trsko Slovenijo nepozaben. V ozadju strme mejne gore, preprežene s plazovi od Velikega Karmana 1716 m čez Lanež 1631 m do Postovčiča 1613 m, nekoliko pomaknjena nazaj — kakor kulisa — rajda Muzcev do 1875 m, potem zopet kakor druga kulisa pomaknjena naprej: Mali Vrh 1558 m in Veliki Vrh 1621 m proti Breškemu Jalovcu. V ospredje pred Véliki Karman je porinjena lepa

kopa Malega Karmana 1372 m z mično cerkvico Krista Rešitelja, pod njo zelene gore nad Tèrom do Ovšja 748 m. Na vzhod nad Tarčentom — kakor ogromen zid — gromada kraških Krnic (La Bernardia) do Ledine 879 m. Povsod po pobočjih bele vasice: obedve Kuji¹ (Coia di là, 404 m ali Coia Slava in Coia di quà, 394 m), Smrdeja (Samar-denchia) 433 m, Podkrasje (Socretto) 429 m, višje gori Ovšje (Cretto) 543 m. Nižji bregovi so obdelani s trto in bogato posajeni z rodnim drevjem, vedno bogatejše so najprednejše rajde gričkov tik nad Tarčentom do 331 m.

Pod mestecem zagledaš široko, šumečo strugo Tèra. Tarčenta, v trskem narečju T a r č e n t (furl. Tarzint), je prijazno mestece, ki je štelo l. 1901 4500 duš, danes jih šteje gotovo 6000. Je sedež okrajnega sodišča in sejmišče za slovenske gorjane. Prav čuti se, da je vse blagostanje Tarčenta nabrano iz znoja slovenskih pastirjev in poljedelcev. Še za velike vojne po kobariškem polomu so zahajali celo goriški okoličanje kupovat iz bogatih zalog, katere so si znali nakupiti tarčent-ski kupci. Seveda so jim stregli v domačem slovenskem jeziku.

Nekdaj se je tudi v Tarčentu, posebno v predkrajih, govorilo trsko slovensko narečje. Še sedaj se dobe družine, ki govore slovenski, in na obnašanju furlanskega prebivalstva se prav čuti, da so oddavna živeli s Slovenci v prijateljskih stikih. Po vojni se sistem hitro slabša.

Tarčent je že od nekdanj, posebno po vojni, priljubljeno letovišče in nudi res vse ugodnosti tudi meščanu.

Beseda Tarcenta se različno tolmači. Eni jo nanašajo na »tre-cento«, nekako v zvezi z daljavo rimske ceste; drugi vidijo sestavljenko iz reke Torre in laške besede cinta, t. j. ograja, Tarcenta torej Trska ograja. Temu bi odgovarjalo ime Sottcentam: ime mestnega okraja, t. j. Pod ograjo. Prof. Rutar razlaga besedo iz tre in cento, t. j. trikrat ograjeno. Iz slovenščine bi se morda dala razlagati beseda po reki Tèr in z besedo centa, t. j. četa z nazalom, kakor Ceta, Cetinje v Črni Gori. Cetinje so tudi v Vurnberški občini na Koroškem. Na Češkem imamo Cetyně. Reka Iglava je po starem Cetina in pritok reke Buga na Poljskem je Cetinja. »Domači Prijatelj« (letnik 1897) izvaja besedo ceta iz staroslovenščine drobiž, t. j. droben denar. Miklošič ima centa kot nekaj malega, trohica; srbski je ceta krpa. Walde ima latinsko cento za obleko, ki je sešita iz krp. Centa je ime vasi pri Ibani nad Idrijco. Po Furlaniji se ponavlja večkrat ime Centa; tako se imenuje središče občine Neme, pomeni pa ograjeno pokopališče. Enako se imenuje tudi obzidano pokopališče v Ravenci v Reziji. Razlaga iz cinto — ograjeno, bo še najbolj stvarna. Sicer pa tudi dalmatinsko četa tolmačijo kot tabor, torej ograjen prostor.

Nastanil sem se v hotelu Trieste z dobro postrežbo. Taval sem dolgo po vseh predelih mesteca, vračal sem se pa le ponovno na breg Tèra, da si še in še ogledam čarobno prirodno sliko. V Tarčentu

¹ K u j a (pač k o j a), toliko ko neprestrn ronek; slično kojec = koruzni storž, kojica Pyramide, ukoj, uhoj: obronek v pobočju.

Tarčent, v ozadju Vel. Karman (1716 m)

samem in po gričih nad mestecem so bogate vile veleposestnikov. Po vsej Furlaniji je sistem latifundij in kolonstva še vedno razširjen, pač še izza časa rimskega imperija.

Drugo jutro sem odšel po cesti ob Tèru proti vasi Erba. Na levo pod cesto stoji velika predilnica tvrdke »Società milanese per la filatura dei cascami di seta« (Milanska družba za tkanje odpadkov svile). Široko razprostrta krila tvornice leže slikovito na desnem bregu precej širne, nevisoke, zelene gredine nad Tèrom; v ozadju je predgorje in Predalpe. Tvornica ima zaposlenih 1200 delavcev in je eno največjih podjetij te vrste v Italiji. Selo² zavzema preko 12.000 m². Delavnici je pridružena šola za naraščaj s 400 vajenci.

Vas Erba (slovenskega imena ni) je bila še v 90 letih, ko sem bil prvikrat v Tarčentu, dvojezična. Tudi javno si slišal slovenščino. Tokrat sem poizkusil z mladimi in starimi, pa so vsi vsaj napravili vtis, da ne razumejo več slovenski. Tudi vas Čižerija ob Tèru, ki sledi za Erbo, mi je nudila isti pojav. Mož 60 let, katerega sem obdeloval in izpraševal, je le černo odgovarjal, seveda po furlansko, da kvečjemu še v Smrdeji kako staro babišče govori slovenski, vse drugo, kar je nižje doli, pa razume le še furlanski. Zdelo se mi je, da prav zaničljivo sodi o slovenstvu.

Nad Čižerijo so lepi umetni vodopadi iz zajezenega Tèra, iz katerega je izpeljan vodovod v tvornico svile. Odvišna voda pada po strmem skalovju 42 m v nižjo strugo Tèra in tvori nebroj skokov in skokičev čez rjave kredaste peči; iz razpok pečevja pa sili bujno zeleno grmičevje. Italijani imenujejo kraj Bocca di Crocis, t. j. Križno ustje (žrelo). Odtod dalje se pričinja Detro Tèra, stisnjeno na levem

² Selo = area, Baugrund.

bregu Križne Gore 771 m, raztoka od Krnic od 879 m (La Bernardia), na desnem pa od Stele 784 m.

Čižerija je največja občina Beneške Slovenije; obsega gori navedene vasi in Osijunt, Cedili ali Log (Sedilis) z vasmi Zatrepi, Potoki in Miheliči-Stela, Borjanci, Mala Mažerije, Smrdeja in Šumeje (Zomeáis).

Cesta vede tik nad strugo v pečnatem strmem bregu po ovinkih. Pri selcu Podkladje se dolina pričenja odpirati. Sledi na desnem bregu lepa vasica Njivica; stopiš na most Maleščák, nakar se odcepi cesta Na Brdo. Do Njivice je poldrugo uro zložnega hoda. Od južnega nizkega slemena pod vasjo Brdo je izpeljana za Società friulana di elettricità (furlanska električna družba), po metru debelih ceveh, v strmem padcu od 448 m do 325 m, voda za proizvodnjo električne sile, ki goni tramvaj v Vidmu in daje razsvetlovo mestecu Humin (Gemona). Do teh cevi je vodovod napeljan 3.7 km daleč od izvira Tèra po levem bregu v odprtem cementnem kanalu, ki pa večkrat teče skozi precej dolge predore. Ves čas je s poti lep pogled na zeleni Tèr, ki živo spominja na Sočo. Ko se dolina proti severu odpre, vidiš na levo na obronku pod Postovčičem in Lanežem vasi: Podbreg (Cesaris), Škarbani (Sgorbani) in Breg (Pers), pod njimi zeleno kotlino Bedroše³ (Vedronza), ki priteka na desnem bregu Tèra izpod Prédola med Velikim in Malim Karmanom.

Južni obronki pod Brdom so vsi lepo zeleni, dobro obdelani, porastli s sadnim drevjem in posebno z murvami. Prav vesela solnčna pot privede do te vasi 485 m visoko. Ker znaša višina trske struge pod Brdom 341 m, je docela upravičeno ime Brdo, t. j. gričevje nad Tèrom, prosto ležeče skoraj na vse strani. Proti jugu in vzhodu ima debro Maleščáka, le na sever je brdo naslonjeno na zadnji obraslek gore »Tam na Robu« 960 m. Vrh vasi 505 m visoko, na temenu, ki se imenuje Plesálica, stoji velika cerkev z obzidanim pokopališčem, da izgleda kakor trdnjava. Do cerkve vedejo široke kamenite stopnice. Pod cerkvijo v polkrogu so nakopičene kamenite hiše vasi, od katerih je več dvonadstropnih.

Pot iz Tarčenta do Brda znaša polagoma okoli tri ure. Nastanil sem se v krčmi Valentina Cragnolino. Ime pove, da je njegova družina pač prišla s Kranjskega. Mož je občinski obhodnik in drži gostilno; je jako inteligenčen človek. Zaveda se sicer svojega slovenskega pokolenja, je pa sedaj kot državni nastavljenec tudi korekten fašist. Značilno je, da njegova žena Furlanka Modesta Mazzolini govori z možem in otroki le v slovenskem trskem dialektu.

Vas B r d o je ekonomično najbogatejša v Beneški Sloveniji. Vsa občina je l. 1901 štela 3535 duš, srenja sama pa 531. Ob položnem razprostrtem pobočju griča, na katerem stoji vas, so senožeti porasle s sadnim drevjem, da tvorijo pravi log; posebno košati so kostanji, črešnje in murve. Vse je skrbno gojeno in kaže na marljive poljedelce, goste murve pa na precej živo svilorejo. Vinograde je pobrala trtna uš.

(Dalje prih.)

³ Prof. Rutar piše Vedrovica, besede pa nisem mogel doslišati.

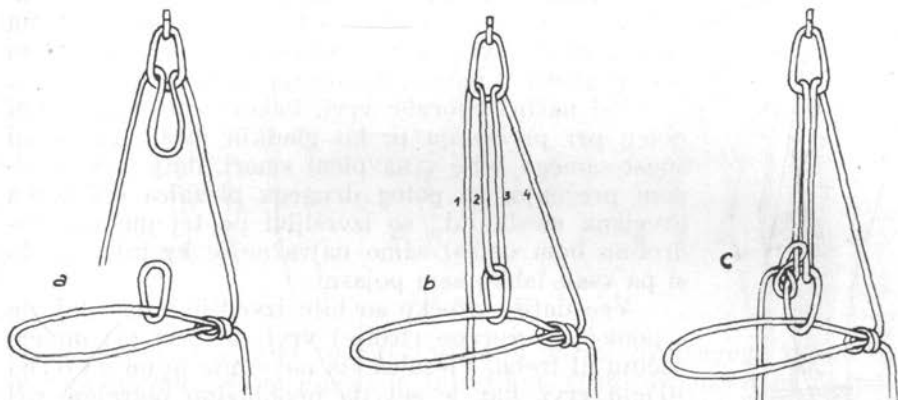

Jalovec iz Planice

Foto Janko Skerlep

Novi način uporabe vrvi v plezalni tehniki

Moderni plezalec mora temeljito poznati in obvladati tehniko plezanja z vrvjo, s porabo klinov, karabinerjev in vrvi. Iz teh treh osnovnih členov je nastala današnja »vrvena tehnika«, ki je rezultanta izkušenj številnih plezalcev. Ima pa svoj glavni nedostatek v tem, da se pri njej troši preveč plezalčeve energije in časa. Posebno se to opaža pri plezanju preko takih previsnih mest, ki nudijo oprimke šele v dvojni človekovi višini ali pa celo višje. Na takih mestih pridobljena višina ni v nikakšnem skladu s porabljeno energijo in s časom. Že se je zdelo, da je s znano dr. Prusikovo metodo, ki uporablja še pomožne vrvice, problem zadovoljivo rešen. Toda tudi ta

Slika 1.

način ni izpolnil vseh nad, ki jih je o njem gojil tehnično dovršeni plezalec, dasi se je dr. Prusikov sistem sijajno izkazal pri reševanju. — Mislím, da se mi je posrečilo najti pravo rešitev, ki je enostavna in se da, kar je najvažnejše, v najkrajšem času in v vsakem položaju izvesti.

Zarodek novega načina porabe vrvi sega nazaj v leto 1932. Dolgo iskani način sem izvajal meseca maja pri umiku iz zelo kočljivega položaja v steni Rzenika. Takrat pa niti slutil nisem, da uporabljam za umik pravo rešitev našega problema. Šele spomladi l. 1933. sem prišel na Turncu pod Šmarnogorsko Grmado pri proučevanju do spoznanja, da je najdena uporaba vrvi zares gladka rešitev za vse možne načine plezalne tehnike z vrvjo.

Osnova novega načina sloni na uporabi dveh karabinerjev, enega na varovalnem klinu in drugega na prsni zanki, v kateri se nahaja plezalec sam. Med oba karabinerja se potem spelje vrv po načinu slike 1. Skozi varovalni karabiner (sl. 1. a) se potegne vrv tako, da tvori zanko. Nastalo zanko potem zapneš v karabiner ob pasu (sl. 1. b). Taka kombinacija vrvi in karabinerjev tvori v svojem bistvu navadno

škripčevje z eno fiksno in eno gibljivo točko. Upravlja se pa vrv na sledeči način (sl. 1. b): Za dvig je potrebno, da se potegneta vrvi, označeni s številko 1 in 3 (glej tudi sl. 2.), pri spuščanju navzdol ali v stran se pa popušča le vrv 1. Ako hočem dobiti vrv iz karabinerjev, se mi ni treba razvezavati, ampak odpnem najprej vrv iz prsnega karabinerja nato pa potegnem — in to je važno! — istočasno vrvi 1 in 4 iz varovalnega karabinerja, oz. iz ušesa klina.

Samozavornost cele naprave je zelo važna stvar, ki pride posebno v poštev pri počivanju med dviganjem, oz. pri prečenju. V obteženem stanju je namreč trenje med vrvjo in karabinerji tako veliko, da zadostuje le prijem na vrvi 1, in spuščanje, oziroma polzenje vrvi skozi karabinerje se ustavi. Iz istega vzroka je hitrost padca pri tej vezavi tako minimalna, da ni nevarna za plezalca.

Celotna tehnika plezanja z vrvjo se da proizvajati in uporabljati enostavno in neprimerno lažje na osnovi najdenega načina škripčevega potega. S tem sem pojasnil v načelu delovanje in upravljanje vrvi.

Vsi načini uporabe vrvi, kakor: enostavni vrvni poteg pri prečkanju preko gladkih mest, poteg ali spust samega sebe v navpični smeri, dalje pri nihalnem prečenju, za poteg drugega plezalca čez težka previsna mesta itd., so izvršljivi po tej metodi. Podrobno bom opisal samo najvažnejše kretnje, ostalo si pa vsak lahko sam pojasni.

Vse daljše prečke so bile izvedljive dosedaj le s pomočjo rezervne (tretje) vrvi; te vrvi pri novem načinu ni treba. Plezalca sta navezana le na dvojni 10 mm vrv, kar je seveda neobhodno potrebno pri težkih turah. Preden plezalec začne prečiti, potegne eno vrv skozi varovalni karabiner po načinu sl. 1. a in zapre nastalo zanko v prsni karabiner (sl. 1. b). Na ta način je popolnoma pripravljen. Med prečenjem drži in popušča samo del vrvi, ki ima značko

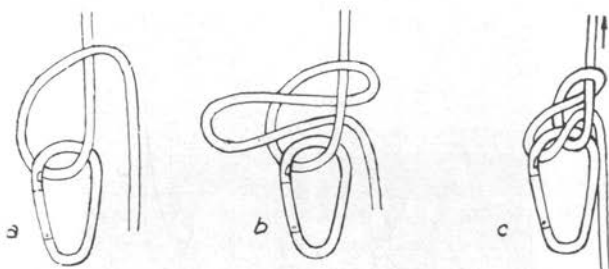
Slika 2.

1 (sl. 1. b.). Ko pride do pripravnega mesta, zabije drugi klin in potegne na enak način drugo vrv skozi oba karabinerja. Sedaj šele odpne prvo vrv iz prsnega in jo potegne skozi varovalni karabiner, kakor je opisano v začetku te razprave. Na ta način ima prosto prvo vrv, prečko pa dela s pomočjo druge. Seveda pride enako čez taka mesta tudi drugi plezalec, ki pri postopku prvega ni imel nikakega opravka. — Ima pa ta način svojo dobro stran tudi v tem, da se plezalec lahko sam potegne navzgor do varovalnega karabinerja (sl. 2.), če ga vrže iz položaja, in poskuša nato prečko znova.

Brez posebnega napora je tudi zabijanje drugega klina v navpični smeri, in to v skalnati kakor tudi v ledeni steni. Plezalec se potegne do prvega klina in napravi varnostni vozle na karabinerju ob pasu (sl. 1. c); s tem ima obe roki prosti za zabijanje novega klina. Kako se napravi varnostni vozle, se vidi iz sl. 3., kjer je ves postopek nazorno prikazan. Prosti konec vrvi 1 (sl. 1. b) se zapne v prsni ka-

rabiner (sl. 3. a) in se napravi zanka, skozi katero se potegne vrv tako, da tvori novo zanko (sl. 3. b), in ta se zapne zopet v karabiner (sl. 3. c). Varnostni vozel je gotov: razvit je iz enostavnega vodniškega vozla. — Pri preizkušnji se je pokazalo, da se vozel v obteženem stanju ne zadrigne in tudi ne popusti. Napravi in razvozla se pa le z eno roko; to je važno, kajti z drugo, prosto roko je treba držati ostale vrvi.

Nihalne prečke, ki so se delale s takozvanim »Pendelsitzom« ali kakšnim drugim sklepom, so imele to napako, da je bila prosta le ena roka; poleg tega je bila pa še sigurnost in varnost tu neznatna. Pri škripčevem načinu, z uporabo varnostnega vozla, sta pa obe roki prosti in moment varnosti pride do popolne veljave. Za lažjo izvršitev se napravi s preostalo vrvjo zanka, ki služi kot sedež; v tem slučaju namreč ne trpi pas, oz. prsni koš.

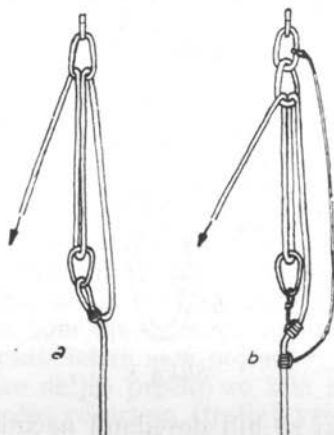

Slika 3.

V previsni tehniki so bili dosedanja načini za drugega kakor za prvega plezalca silno mučni in utrudljivi. Čisto drugačen pa je položaj s porabo škripčevega potega. Drugi plezalec pride sedaj hitro in brez prevelikega napora čez take zapreke. Višina, ki se da zmagati po načinu sl. 1. b, znaša največ $\frac{1}{4}$ dolžine vrvi. Pri tem poteguje prvi plezalec vrv 1, drugi pa vrv 3. Pomniti je pri tem, da mora prvi plezalec potegniti najprej vso vrv k sebi; kajti on mora napraviti zanko v varovalnem karabinerju in jo spustiti do tovariša, ki si jo zapne v svoj prsni karabiner. Po načinu sl. 4. a in b se dajo zmagati še večje višine, vendar so to jako redki slučajji. Tu pa vodi in poteguje vrv le prvi plezalec.

Ta dva načina imata že popolnoma značaj reševalne tehnike. Z njo lahko spraviš ponesrečenega tovariša sam na varno mesto. Prvi način po sl. 4. a se napravi le s pomočjo varovalne vrvi same. V tem slučaju mora prvi plezalec privezati karabiner kolikor mogoče nizko na vrvi, a preostalo vrv speljati med oba karabinerja po načinu na sl. 1. Ko je vse to izvršeno, poteguje plezalec prosti konec vrvi toliko časa, da pride karabiner do klina, nakar ga zapne na klin s pomočjo drugega karabinerja. Sedaj uporabi drugo vrv na enak način. Tako gre izmenoma z obema vrvema, dokler ni tovariš na varnem mestu. Ševeda pride ta metoda v poštev le v slučajjih, kjer plezalca nimata na razpolago pomožne 6 mm vrvce. Vendar naj poudarim, da mora imeti vsak udeleženec plezalske družbe dve pomožni zanki s seboj.

Zanki se napravita s 6 mm pomožno vrvico, kojih dolžini naj znašata ca. 1.8 m in 30—40 cm. Na ta način postane reševanje tovariša še lažje. To je znani način sv. Bernarda pri reševanju; bil je pa ta način do sedaj tudi še precej naporen. Z uporabo škripčevja pa je njegova izvršitev lažja ter možna v vsaki poziciji reševalca. Postopa pa se na sledeči način (glej sl. 4. b): Najprej se napravi z daljšo pomožno vrvico Prusikov vozel na vrvi, na kateri visi ponesrečenec, drugi konec vrvice pa se pritrudi na klin ali karabiner. S krajšo vrvico se napravi prav tako na varovalni vrvi Prusikov vozel — toda na d prvim vozlom! — a na drugi konec se priveže karabiner. Med oba karabinerja se namesti vrv po že znanem načinu škripčevja. Ko je

Slika 4.

vse to napravljeno, se poteguje prosti konec vrvi toliko časa, da pride gibljivi karabiner do klina. Prosti konec vrvi se nato drži z eno roko, z drugo pa se potisne vozel daljše vrvice navzdol, tako da se le-ta zopet stegne ter s tem prevzame vlogo prve roke, ki je držala za prosti konec vrvi. Nato se potisne še vozel z gibljivim karabinerjem navzdol do prvega vozla, situacija sliči zdaj oni pred prvimi dvigom, samo da se tovariš ali ponesrečenec nahaja že višje. Pri dosedanjem načinu sv. Bernarda (Deutsche Alpenzeitung, februarška šte. 1932) se je uporabljala metoda enostavnega škripca z vsemi mogočimi pripomočki.

Na koncu tega čisto plezalsko-tehničnega spisa moram pripomniti, da nam ne služijo planine s svojimi problemi v skalah kot prostor za preizkušnjo vseh teh tehničnih fines; ne, prav obratno: le s temi pripomočki se mi lahko bližamo težkim problemom v strmih pečinah in s tem nekoliko odstavimo nevarnosti, ki jih nudi stena in najde plezalec. Vendar se pa mora vsak plezalec zavedati, da ni uporabljiva na vsakem mestu »železna tehnika«, niti izvedljiva. Pogoj za njo je navsezadnje primerna špranja v skali, v ledu pa potrebna trdnost in debelina ledu samega. Stop in oprimek prideta v takih slučajih le še kot stranska priboljška v poštev.

Čez Durmitor na morje

(Dalje.)

Po štirih dnevih dolgega potovanja smo bili torej na cilju. Tiho je bilo v planinski dolini. Dve uri hoda dolge, pol ure široke so Škrke. Kakor ogromen škorenj leži jezero po dolgem v dnu. Voda je temna, skoraj črna, leno se je pretakala pred našimi nogami v majhne ponore. Breg je visok in skalnat. Mračne stene so nad dolgimi melišči nemo pogledavale na nas izpod goste, črne megle, ki se je vlačila ob skalah

Foto M. Avčin

Jana cepi dрова
pred kočo

in nam zastirala pogled na vršace. Semintja so udarile drobne deževne kaplje v obraz; sicer pa je vladala gluha tišina in skrivnosten mir, ki je v neznanem svetu še tišje ležal nad dolino.

Jana je odšel na poizvedovanje. Ostali smo počakali ob jezeru in ogledavali divji greben, ki se je vzpenjal na levo od malega polkroglega sedelca v koncu doline strmo kvišku in se izgubljal v meglenih zavesah. Ostre špice in razdrti roglji so bili kar črni. Presojali smo težavo in dolžino grebena, pa dobro presojo so nam onemogočile megle, ki so spreminjale svoje oblike, odkrile zdaj nov kos stene, a zopet zastrle, kar so prej pokazale.

Kmalu se je vrnil Jana. Veselo je povedal, da je našel tri kočice. Dve da sta neporabljivi, v tretji pa gospodarji mogočen vol. Ker smo vsak hip pričakovali plohe, nismo mislili na šotore in smo se rajši

brž odločili za bajto — pa brez vola. V nekaj korakih smo dobre tri minute od jezera zagledali kočee. Ogromni mokri listi lapuha so rasli po tleh, nizek bukov gozd je bil izsekan prav do dveh ali treh okleščenih dreves, okrog koč pa podrti lesena ograja iz spolzkih, povprek položenih starih debel. Stopili smo mimo dveh odurnih bajt navzgor do tretje, ki stoji v dokaj strmem klancu. »Bajta?« Preimenitno je to ime za tisto, kar je stalo pred nami. Dve pedi visoko naložene velike jezerske skale, neoklesane, so tvorile v pravokotniku osnovo. Na obeh manjših straneh sta bili postavljeni dve debli, ožgani in črni. Nosili sta počez položeno tretje, na katero so bili naslonjeni oluščeni in preklani bukovi tramovi in »markirali« streho. Vrata so bila čudna, nepravilna trapezasta odprtina in prav pri vhodu je stala ožgana bukev, na katero so se naslanjali hlodi v zverženem neredu, grozeč vsak hip, da nam zgrme na glavo. Streha je bila prekrita z bukovim listjem, počez je vrgel pastir suhe, krive veje, in okrog kočee je nastlal dračja, da krave niso požrle strehe. Neprijazna na videz, nam pa dobrodošla in kmalu ljuba je bila bajtica.

Najprej smo pregnali vola, potem smo očistili tla. Kos lepenkastega pokrova je služil pripravno za smetišnico. Postavili smo se v vrsto in kaj hitro so romali prikupni volovski spomini iz rok v roke — seveda na lepenki. Nismo še bili dobro gotovi, kar je prihrumela doli po dolini nad nas strašna ploha. Jedva smo utegnili spraviti sebe in nahrbtnike pod streho. Zunaj je divjala nevihta, grom s strelo, dež je šumel po listju in vmes je ropotala toča. V bajto je začelo curljati. Po vseh tramovih so lezli vodeni jeziki, in prstenih tleh so zažuboreli studenčki, med kamenjem so se tvorili slapiči. Prav izzivalno nam je curljalo tudi na glavo, in na to smo se najprej odzvali. Miloš si je slekel hlače — spodaj je imel nataknjene kopalne — si sezul čevlje ter napol gol odrinil z dvema šotorkama na škripajočo streho. Ves premražen je prilezel nazaj. Nekaj je le pomagalo; ko pa je bil prvi naliv pri kraju, smo že hiteli ven, da popravimo luknjičavo streho.

Tako je minilo prvo popoldne. Eden je sekal bukove veje, drugi je nosil, dva sta bila pridna krovca, peti je kuhal v bajti češpljevo kašo. Potem je prišlo na vrsto ležišče. Iz ostalih dveh bajt smo si prinesli širokih desk. Gradbeniki in skavti naše družbice so kar tekmovali v bistrih domislicah, kako bi si boljše pripravili pograd. Otokli smo kamenje v tleh, zmetali stran nepotrebno prst, položili deske in zabili količke tako prebrisano, da smo uživali slavo imenitnih inženirjev celo pri lastniku bajte, ko nas je pozneje obiskal.

Tista noč je bila mrzla. Na trdih deskah smo čutili kosti. Slabo smo spali, strah nas je bilo dežja, ki je šumel po plahtah na strehi. Skozi luknje med skalami je mrzlo pihalo, odprtine »vrat« nismo mogli zapreti in bi tudi nič ne hasnilo. Pozno v dopoldne smo naslednji dan poležavali. Šele glad nas je pognal pokoncu v sivi dan. Megle so še vedno ležale nad melišči in so trdovratno ovirale pogledu pot na vršace. Odšli smo na jezero oprat si telesa in umazano posodo. Popoldne je zapihal mrzel veter. Narezali smo borovih vršičkov in na-

stlali z njimi naš trdi pograd. Proti večeru se je zjasnilo in v svetlem sijaju so se pokazali na zapadu obrisi Pivske Planinice. Iz naše kočice se je dvigal prosojni dim, iz mokrih tal se je kadila sopara v mrzli zrak. Z veselo nadejo na lepo vreme smo pospali.

Drugo jutro so odšli Jana, Miloš in Marij na razgledovanje. Midva z Leonom sva imela dovolj časa, da sva si ogledala Škrke; pa je bilo tudi kaj pogledati!

Naša podolgasta dolina se je polagoma dvigala od Skakal pa do onega sedelca, o katerem je bil že govor. Odprta je proti severozapadu, proti Sušici, odkoder smo prišli, sicer pa jo krog in krog obdajajo

Foto M. Avčin

*Pogled iz Škrk
proti zapadu
na Pivsko
Planinico*

visoke stene ali strma travnata pobočja. Na severu, prav nad našo bajto, se dvigajo strme travnate vesine, ki se izobličijo v raztreskan greben Suvega Kleka, ki poteka kot severna meja doline. Ta greben se dvigne visoko v vršace Bezimenega Vrha in Bobotovega Kuka, najvišjega vrha Durmitorja, se obrne na jugozapad, pade preko Čuskije v okroglo sedelce, ki smo ga kratko nazivali »Vratca«, in se dvigne v Šarene Pasove. Travnata pobočja pod Suvim Klekom preidejo pod glavnima vrhovoma v melišča, iz katerih se dvigajo strme jugozapadne, do 400 m visoke stene. Na jugovzhodu zapirajo dolino Škrk Šareni Pasovi s Štitom, ki so pravo nasprotje sosednim apnenskim stenam. V slikovitih vijugah se prepletajo skalnati pasovi z zelenimi travnatimi, vmes pa segajo temni trakovi nizkega borovja in tkejo čudovito preprogo najpestrejšje, če ne najlepše skupine v Durmitorju.

Na jugu se dviga iznad gorenjega Malega Škrčkega Jezera, ki leži ko nežno očesce pod sivimi stenami, mogočna Prutaševa kopa, zapadno od nje pa Gruda z dvema trapecastima vršičkoma.

Naše Škrke so bile kaj domače! Valovito dno pokriva redki bukovi gozd, ki se prav pri naših bajtah izgubi v grmičevje. Tla so travnata, na posekah raste lapuh, obširna melišča segajo globoko v drn nad borovjem. Više gori po dolini pogleda iz tal trdni apnenec v škrapastih oblikah ko kje pri nas na Komni. Dolina, ki se nam je sprva zdela zapuščena, je polagoma odkrivala našim očem življenje. Nad Sušico, kjer se greben Suvega Kleka zniža v položen travnat hrbet, koder vodi slaba steza v Malo Crno Goro, so se premikale rjave lise govoda in konj. Brez čobana — pastirja so se pasli. Tudi krog naše bajte so mulili travo veliki voli; s kriki smo jih podili, da nam niso hodili v kočo. Ko smo stopali mimo grmovja, je šuštel listje: bežali so martinčki, gaščarice in gadi. V jezeru smo opazili belouško, piškurja in vse polno malih vodnih drsalcev, pajkov, školjk in mušic, le rib ne. Flotilja malih ponirkov se je prepeljavala po zeleni vodi in puščala za seboj dolgo sled nagubanih valov. Žabe so nam regljale v hladne večere. V zraku so plavali planinski gavrani in mogočni orli, po sedem naenkrat smo jih videli. Čez melišča so se podili gamsi — kdo bi se jih nadejal v Črni Gori! Tudi divjega lovca smo srečali... Tako nam je planinska dolina nenadoma oživel. Da ni bilo neobičajnih šarenih Pasov — mislili bi, da smo kje na našem Okrešlju ali v dolini Zajezeri.

Z Leonom sva si naprtila dela za ves dan. Najprej sva očedila s sekirico in cepini pot do jezera. Široko, udobno stezo sva vsekala v bukovino. Dobri dve uri je trajalo. V odmoru sva zagledala z Marijevim velikim daljnogledom tovariše, ki so pravkar prišli na Vratca. V črnem, okroglem okviru sva videla tri možičke, kako so odvrgli nahrbtnike na malem sedelcu, gledali na ono stran, kamor midva nisva mogla videti, in na to plat v Škrke. Kmalu pa so nama izginili iz pogleda in šele dolgo nato, po preteku nekaj ur, sva jih opazila na vrhu Bobotovega Kuka, ko so naju z veselim klicem opozorili nase, po kratkem presledku pa zopet na Bezimenem Vrh, nakar so skrivnostno izginili.

Pozno v popoldne sva nasekavala na griču med obema jezeroma borovce, da bi bilo spanje še udobnejše. Solnce je zlatilo razmetane skalnate stolpiče na Suvem Kleku; stalo je že nizko nad Kamenimi Svatovimi, ko se je pokazala visoko nad nama na ravni kopi v grebenu za palec velika Miloševa postava. Prisluhnila sva.

»Kaašoo pristaav!« Kakor iz drugega sveta se je čul oddaljeni glas. Aha! Lačni so! »Se žee kuuhaaa!« sva se drla. — Miloš je izginil. Odhitela sva v kočo. Čez pol ure se je oglasilo nad nama pod Suvim Klekom: »Naajlepša je mladoost...«

Kmalu so bili tovariši pri naju. Najprej so kleli strmo travo, ki v neprijetnih skokih prerašča pobočja nad bajto, nato so bili strašno lačni, potem so pripovedovali.

Jezero je dolgo, pol ure so hodili ob njem. Na bregu rastejo šmarnice. Na Vratca so prišli prav lahko. Izognili so se nekaterim skokom, dospeli na sedelce in strmé obstali: Pred njimi so se dvigali sedmeri stolpi, iz mogočnega podstavka nad melišči rastoči Zubci. Niso se jih mogli nagledati. Nato so krenili po vzhodnih pobočjih okrog Čuskije, dospeli pod Bobotov Kuk ter čez kratko severnovzhodno steno sple-

Foto M. Avčín

*Pogled od
Škrčnega jezera
na glavno
ostenje
Durmitorja*

zali na njegov vrh. Po izpostavljeni polici so se nad prepadom splazili na snežišča pod grebenom, ki spaja oba glavna vrhova, nato pa prav lahko čez zapadno sedelce dospeli na najvišjo glavo Bezimenega Vrha. Odtod so se spustili po meliščih navzdol, prekoračili stranski greben Oble Glave in krenili nato v globoko Ališnico, kjer so se nadejali od pastirjev mleka in kruha. Pravili so, da bi borno planino skoraj prezrli, ko bi jih ne nalajali divji psi; tako nizke in ubožne so bajte. Kar so tam izkusili, je podrlo naše načrte, da bomo kupovali hrano pri pastirjih. Pastirska ženščura je računila tovarišem za kos kruha in skodelico mleka »dve banki, a k ó Bog da«! Ti oderuhi črko o v »akó« tako skopuško zavijajo, kakor so navili svoje cene!

»Odirati se od Durmitorskih čobanov ne damo, po hrano gremo rajši v daljni Žabljak,« smo rekli.

(Dalje prih.)

Vrh Ljubotena od vasi Straže (srez Kačanički)

Anton Kappus:

Deset let po bližnji in daljni okolici Skoplja

Lansko leto (1933) 1. julija je bilo deset let, odkar sem bil premeščen iz Kočevja — ob ponosnem toku Rinže — v Skoplje, na obalo zgodovinskega Vardarja. Mesto se je v tem razdobju izpremenilo.

Od čerpiča (nepečene opeke) zidane pristne hišice, z intimnimi vrtički, s tlakovanimi dvorišči, s čardakom za sedeljke, s starinskimi vodnjaki, v pomladi obdane z rdečimi nageljni, z vrtnicami in oleandri, zasenčene s češpljami in marelicami, obrasle s trto — te hišice izginjajo in z njimi vred ozke ulice in zakotnice. Izpeljujejo se široke ceste in zidajo se ob njih enolične stanovanjske kasarne. Po njih se izprehajajo — mesto domačink in domačinov v pisanih narodnih nošah — kolikor morejo, pariško modernizirane damice obratih in naslikanih obrvi in gospodiči s prisiljeno finim obnašanjem in s trdimi klobuki. Padajo vitki topoli in stari, široki, na cestnih središčih zasajeni orehi. Hotêli so zamenjali kafane in hanove; povsod je polno avtomobilov in v prazničnih popoldnevih se mladi svet vzgaja na matinejah in čajankah.

V predmestju Bunjakovcu so bile zelene livade pomladi posejane z rdečim makom in v cvetju sadnega drevja; a sedaj tam, kakor gobe po dežju, vznikajo novodobne vile.

Le še na levem Vardarjevem bregu, v Čairju in Topani, je staro jutrovsko Skoplje, kjer so skrite med drevjem starinske tekije, ki v njih v ramazanskem postu tuleči derviši plešejo fanatične verske plese, se z vitkih minaretov oglašajo muezin in so ramazanske noči polne bučnega veselja; tam še v zakotnih kavarnah sedijo bradati starci v poturah in opankah, s čalmo ovitim fesom, in opazujejo posamezne po ulici hiteče pokrite bule in vedno vesele, dobro razvite ciganke; tam še strastnim kvartačem in kockarjem zavre južnjaška kri, se zablistajo krivi noži in včasih kakšnemu igralcu skozi luknjo v mesu uide verna duša v naročje Alaha.

V Čairju je jutrovska čaršija v vsej svoji pestrosti in slikovitosti, nemirna in glasna v prepiranju in vpitju Judov, Armencev, Grkov, Srbov, Turkov in Arnavtov. V tej čaršiji se mešetari in trguje na ulici; ona je polna različnih, neodrejenih duhov in smradu, trgovskih razprtij in pobotanj. Tu je ono Skoplje, ki naj si ga ogleda vzhodnih zanimivosti željan izletnik, kadar pride sem dol.

Prvi vtis, ki ga je napravila na mene skorajda gola ožja okolica Skoplja, ni bil posebno dober; saj sem bil prišel iz gozdnate, zelene Savsko-Dravske krajine; temu je bil največ kriv hrib *Vodnje*, ki v svoji dolžini 6 km in v višini do 1200 m (kota Bukovik) na jugu dominira nad Skopljem in ki je popolnoma brez gozdov. V posameznih grapah in dolinicah so sicer skriti gaji domačega kostanja; ali ti gaji se iz Skoplja ne vidijo. Pred 60 leti, baje, je bilo Vodnje še vse v hrastovju in bukovju; ali Turek je gozdove uničil kot nevarna skrivališča roparjev in puntarjev. Sličen pojav se lahko opazuje v okolici vseh večjih mest, ki so bila pod turško gosposko. — Leta 1929. je pričela banovina nanovo pogozdovati Vodnje (nagnoj in bor); dal Bog obilo uspeha!

Po nekaj tednih bivanja v Skoplju sem uvidel, da mu okolica le ni tako pusta, kakor se mi je zdelo s početka; da je v hribih mnogo mičnih dolin, gajev, žuborečih potokov, hladnih studencev; da so med bregovi skrite prijazne vasice, ki v njih prebivajo dobri ljudje; da je polna zgodovinsko zanimivih samostanov in starinskih cerkvic.

Oblezel sem Vodnje od Kisele Vode do Šiševa, obiskal na njegovem pobočju ležečo vas Nerezi, samostan in najstarejšo cerkvico tu doli na jugu, Sv. Panteleimona. — Všeč mi je Vodnje bolj in bolj, in mislil sem si: »Ako bi prebivali v Skoplju Slovenci, koliko bi bilo po tej gori planinskih domov, hotelov, zdravilišč, prospektov in reklame! In: ali ne bi šel rakom žvižgat marsikateri prevneti planinski podjetnik, zaradi slabe špekulacije?« — Tako pa ni bilo na Vodnju in še ni najprimitivnejše gostilne; sicer lahko dobiš skoraj povsod hladne vode in — v pravem času — sadja (kostanja, robid), to pa vse zastonj.

Priljubljeno izletišče Skopljanec je romantična soteska reke Treske. *Treska* je glavni pritok Vardarja med njegovim izvirom in Skopljem; izliva se v njega na desnem bregu pri vasi *Sarai*, 10 km od Skoplja. V sami soteski, takoj ob njenem pričetku, je samostan Sv. Bogorodice, v strmih pečinah na desnem bregu samostan Sv. Nikola, njemu nasproti na levem bregu ob samem koritu Sv. Andrej, a na samem grebenu nad sotesko so razvaline cerkve Sv. Nedelje. Vsi ti samostani imajo zgodovinsko preteklost in so polni lepih, kolikor toliko očuvanih fresk; že njihovo razgledanje poplača izletniški trud. Korito Treske je ozko in globoko; pečine, ki ga obdajajo, so strme in razjedene: od korita do vrha grebena je na eni kakor drugi strani nad 350—400 m! Med pečinami je polno razpok, korit, kaminov — obilo zabave za plezalce, ki jih tujci ni. Sam sem jih večinoma preplezal s puško in z oprtnikom na lovu za kotornami. Baje je leta 1918. hčerka poveljnika nemških čet, feldmaršala Mackensena, plezala po skalovju okoli Sv. Andreja, pa ji je spodrsnilo in se je ubila. Njeno truplo so našli ob samem koritu reke.

Ob nedeljah v poletju srečaš zgodaj zjutraj na poti od Skoplja do manastira Sv. Bogorodice (17 km) polno izletnikov, pešcev, kolesarjev, v izvoških in avtomobilih, ki beže pred tropično vročino v hlad soteske reke Treske. Razgibano je življenje v samostanu. Na trati pred cerkvico so dobre mamice in skrbne domačinke razložile iz jerbasov sir, luk, hleb, pečenje, vino; vsa družina je polegla okoli teh dobrot in uživa med pesmijo in svirkjo; mladež se zbere pod domačimi kostanji in orehi in pleše kolo; nekaj bolj podjetnih pleza po pečinah, drugi se kopljejo v hladni reki. Veselo in razgibano je nedeljsko življenje izletnikov! Zvečer se vesela četa vrača v Skoplje. — Nekaj družin pa tudi ostane na letovanju; te so pripeljale s seboj blazine in odeje, mangale za kuhanje in še vse drugo potrebno. Saj tukaj ni letovišč v zapadnem smislu, ampak se »letovanje« opravi v kakšnem samostanu v bližini Skoplja, kjer je na razpolago manastirski konak — prazne sobe. »Letovanje« v manastiru dovoljuje navadno sam vladika, za skromno nagrado samostanu (80 do 100 Din mesečno). Razlika v veri se ne dela; sprejemajo se vse vere in zato »letovanje« v pravoslavnih manastirih skoraj najbolj prakticirajo skopski židje-španijoli.

Lepi so izleti v Skopsko Crno Goro, ki leži na severu Skopskega polja. Dolžina grebena je nad 20 km. Njen strmi začetek je pri vasi Blatce ob Lepencu, a pri Ristovcu preide v Gornjo Moravsko ravnico. Točka »Crni Vrh« (1804), severozapadno od Kumanova, je najvišja. Južno pobočje je deloma golo, deloma obraslo s pritlikavo šumo — s hrastom in brinjem; seveda ima tudi ona skrite gaje po dolinicah in nekaj dobro varovanih gozdov okoli samostanov. Greben in v glavnem severno pobočje pa imata mogočne bukove in hrastove gozdove Bodošnjak, Studen, Biljak, Tanuševac, v katerih je lep les in za tukajšnje razmere mnogo divjadi: volkov, divjih prašičev, kakšen medved in celo ris, dosti lisic, kun, zajcev, jerebov; redke so srne baš radi volčje sodrge. Na lovu po teh gozdovih sem imel obenem tudi mnogo planinskega užitka; saj prav nič ne zaostajajo v prostranosti in lepoti za našo Jelovico, Pokljuko, Rogom itd. Bil sem na Crnem Vrhju, ki je lahko dostopen in nudi lep razgled v dolino Morave, Skopsko polje in čez Kumanovo tja do obmejnih Bolgarskih hribov.

Med vasmi Blatce in Banjane pod Jelenino Glavo (1350 m) je, obdan od lepega gozdička, samostan Blagoveštenje. Ta gozd pade posebno v oči pri pogledu iz Skoplja proti Crni Gori, ker je na vsem južnem pobočju najbolje ohranjen. Od Skoplja do Blagoveštenja je dobre 4 ure hoda.

So seveda še mnogi drugi »crnogorski« manastiri, kakor Sv. Arandjel, Sv. Ilija, Lubanočki manastir.

Prebivalci Crne Gore so večinoma kristjani, razen v vaseh Luboten in Lubance, kjer prebivajo muslimanski Arnavti. Za Crno Goro tja proti Giljanam leži samostan Sv. Matere Božje v Letnici, ki je katoliški. V njem se zbere na Veliki Šmaren vsakega leta polno katoliškega prebivalstva (Arnavtov-latinov) tja od Peći, Djakovice, Prizrena in celo iz Albanije. Najbolj pa ga obiskujejo »Janjevci« — Hr-

Koča pod Ljubotonom (2480 m) v Šarplanini

vati, ki so se naselili na Kosovem v Janjevu še v 12. stoletju; baje so prišli od Dubrovnika kot rudarji in so do danes ohranili vero svojih prednikov.

V Skopski okolici sta dve veliki gorski skupini: na jugu Golešnica z 2500 m visoko »Solunsko Glavo«, na severozapadu pa severni del Šarplanine (med Tetovim, Kačanikom, Uroševcem, Suvo Reko in Prizrenom) z 2490 m visokim Ljubotonom. Ta del Šarplanine opazi takoj vsak, kdor pride v Skoplje; saj se dviga iz Skopske planote skoraj naravnost, ker ima nizko predgorje. Slovenca spominja pogled na ta del Šare v marsičem na Ljubljano s Kamniškimi Planinami v ozadju; samo da Šara ni tako razčlenjena in nima tako izrazitih vrhov kakor je Grintavec in njegova soseščina; bolj je podobna Stolu in njegovemu hrbitišču z radovljiške strani.

Turizem je v Južni Srbiji slabo razvit; zato ne najdeš niti na Šari — razen sedaj pod Ljubotonom — niti planinskih koč, niti urejenih ali vsaj markiranih potov. — Na vzhodni strani Ljubotena, na »Jaženskih Bačilih« (1600 m), je leta 1931 Vardarska banovina sezidala majhno planinsko kočico. Prav vse, kar rabiš na turi za prehrano in odmor, pa moraš vzeti s seboj.

Po poldrugourni vožnji skozi lepo in romantično Kačaniško klišuro ob bistrem Lepencu, ko nas je vlak potegnil še čez nekaj mostov in skozi pet tunelov, smo izstopili na Kačaniškem kolodvoru in odšli z vodnikom na njegov dom; tam nam je preskrbel za 40 dinarjev tovorno živinče, ki smo mu naprtili svoje nahrbtnike in ostalo opremo. Odrinili smo po dolini Lepenca do vasi Dubrave, ki leži ob vznožju Ljubotena na severni strani, uro hoda od Kačanika. Tu smo se začeli vzpenjati v hrib. Prav kmalu smo bili v lepi bukovi šumi

in po enourni hoji od Dubrave na »Črnem Kamnu« pri orožniški »ispostavi«. Tu smo se odpočili in dadaljevali pot do vrha Bukovika, odkoder se nam je že odprl razgled po Kosovem Polju. Spotoma smo srečavali Arnavte, ki so gnali v dolino vsak 5 do 10 z drvi natovorjenih ponijev. V Bukoviku so namreč takrat sekali sveži les tudi sredi poletja na vseh koncih in krajih in brez sistema, tako da je ostalo vsaj še poldrugí meter debela v zemlji; drvarju pač ni prijalo, da bi se pri sekanju preveč pripogibal. Sedaj je v pogledu izkoriščanja gozdov malo bolje, a bila je opasnost, da bo tudi pod Ljubotenom v doglednem času goličava kakor drugod.

Ob šestih zvečer smo bili na »Slatinskih Bačilah«, kjer so pastirji ravno zganjali drobnico in govedo v hleve in staje, planšarice pa so si ob našem pogledu urno zakrile obraze z belimi rutami in pobegnile v kočé. Sama planina leži tik ob gozdni meji; od tu naprej raste samo še brinje in pušpan. Pritlikovega bora in sleča pod Ljubotenom ni. Na severni strani Ljubotena tudi ni igličastega gozda, pač pa je nekaj malega igličastega gozda na njegovi zapadni strani v Siriniški župi.

Na Bačilih nismo ostali, ampak smo krenili takoj dalje k »Beli Vodi« (1900 m), studencu, ki izvira pod prvim vrhom. Tu smo naložili z drvi, ki smo jih prinesli s seboj še iz gozda, majhno grmado, skuhalí čaj, povečerjali ter pač poskusili dremati v hladnem gorskem zraku.

V daljavi se je videl na iztoku odsev Skoplja, z nasprotne strani so se svetlikale luči Uroševca, z Bačilov je prekinjalo nočno tišino pasje lajanje.

Drugi dan smo bili ob treh že pokoncu. Urno smo pospravili taborišče in poslali ponija s spremljevalcem nazaj v dolino. Šli smo proti vrhu, kamor smo se povzpeli po zložni strmini v dveh urah. Jutro je bilo jasno, brez meglice, in razgled krasen. Videlo se je Kosovo do obmejnih Albanskih hribov, Skoplje se je razločilo s prostim očesom; preko Niša smo gledali notri v Bolgarsko deželo. Hribi Sandžaka so bili v lahni meglici. Ker nismo imeli ključa do železne skrinjice s knjigo, ki je na samem vrhu, smo svoja imena z nožem začrtali v pokrov. Po dveurnem bivanju na vrhu smo se začeli spuščati na zapadni strani vrha proti sedlu, ki leži med vrhom in ostalo skupino Šare. Zlezal sem v pečine, da bi našel kakšno znano mi rastlino — planiko ali sleč; vendar je bil trud zaman. Našel sem pa encijan in špajk in še nekaj drugih naših gorskih cvetlic, katerih imena so pa meni — slabemu botaniku — žal, neznana.

Na sedlu smo se srečali z nekim pastirjem in ga vprašali, kod vodi pot v Tetovo. Pastir nam je odsvetoval pot proti Tetovu, češ, da je zelo daleč in da bi morali hoditi še okoli 20 km po dolini. Nismo mu verjeli; saj smo po karti dognali, da imamo do Tetova največ 5 do 6 ur, ne pa 8 do 9 ur, kakor nam je pravil pastir. Zato smo tudi odklonili njegov nasvet, naj bi šli do Uroševa, kamor je dobrih 5 ur.

S sedla smo krenili še h gorskemu jezercu »Livadica« v višini 2250 m; potem smo se jeli spuščati po jugovzhodni strani v dolino. Srečavali smo čobane in jih izpraševali, koliko imamo do podnožja.

Dajali so nam tako različne odgovore, da smo postali čisto nesigurni, koliko časa moramo še hoditi. Neki drvar nam je rekel: »Za sat ste sigurno u selu Vratnici, a tamo moći ćete naći i kola i avtomobil.« Po treh urah in pol smo res bili že v vaški gostilni — mehani — v Vratnici in smo pili mlačno pivo po 8 dinarjev steklenico. Tu smo izvedeli, da nam je po cesti do Tetova še 24 km in da ob nedeljah ne prihajajo semkaj avtomobili in vozovi, vaški konji so pa na paši in torej ni mogoče dobiti zaprege. Zdaj nam je bilo žal, da nismo ubogali pastirja na sedlu in krenili v Uroševac. — Od vrha do doline smo imeli že brez tega 5 ur hoje — zdaj naj gremo še 5 do 6 ur po prašni cesti! Pa preostalo ni drugega, vzeli smo cesto pod noge ter se utrujeni vlekli skozi podgorske vasi Begovište, Dobrošte, Prtovce in Lešak proti Tetovu.

Podgorje Šare, med Kačanikom in Tetovim, nazvani »Donji Polog«, je zelo lepa pokrajina, z lepimi gozdovi in s hladno planinsko vodo. Vasi so lične in lepo urejene, obdane od sadnih vrtov in gajev domačega kostanja. Ljudstvo je lepe rasti in stasito; na glasu so krasne devojke, rdeče kakor tetovska jabolka, ki tudi uživajo lep sloves. Redko vidiš v Južni Srbiji tako lepe ženske kakor v »Donjem Pologu«.

Bili smo že tako zbiti in utrujeni, da je petorica ostala pri orožnikih v Dobroštu. Telefonirali smo v Tetovo, da bi prišel po nas avto. Odgovorili so nam, da zahtevajo šoferji do Dobrošta in nazaj v Tetovo, torej za 17 km sem in tja, 400 dinarjev. Opustili smo misel na avto in nas ostalih pet smo šli do vasi Prtovce. Tu smo stopili v neko turško trgovino in vprašali trgovca, koliko zahteva, da nas prepelje s čezo, ki je stala pred trgovino, v Tetovo. Zahteval je za borih 11 km — 20 »banki«, 200 dinarjev! Torej: peš naprej. Hudo so nas pač pekli podplati, ko smo prišli v Lešak in se odpočili v samostanu. Lešaški manastir prištevajo med največje tukajšnjih samostanov. V njem biva sedaj 20 ruskih menihov emigrantov, ki so si uredili prav dobro gospodarstvo, o čemer pričajo skrbno obdelane njive, vrtovi in živina po hlevih. Tik samostana izvira dobra kislavoda, ki se nam je prav prilegla.

Pri obnovi samostanske cerkve je bil zaposlen neki ruski inženjer, moj znanec iz Skoplja; on se nam je ponudil, da preskrbi pri vaškem popu voz in konja; zakaj, tudi v samostanu ni bilo zaprege pri rokah. Pop naju je sicer sprejel, a odločno odklonil, da bi nas popeljal do Tetova, češ, »ovaki ljudi, koji nemaju drugog posla, nego da trče po brdima, neka idu peški«.

Pa smo še teh poslednjih 7 km prepešačili in prispeli ob devetih zvečer v Tetovo.

Vlak je bil že davno zamujen. Najeli smo si po dolgem iskanju in prerekanju s šoferji avto za Skoplje, kamor je iz Tetova 40 km. Plačali smo za vožnjo 300 dinarjev; to pa zaradi tega tako »nizko«, ker je bil voznik prepričan, da bo v Skoplju proti enaki ceni dobil potnike v Tetovo in tako zaslužil za 80 km vožnje 600 dinarjev.

Izlet iz Skoplja na Ljuboten je zanimiv in ne težak; lahko se napravi v dveh dneh, ako pa bi človek forsiral, tudi v enem dnevu. —

Najboljše izhodišče je vas Vratnica pod Ljubotonom. Od Tetova se popelješ do Vratnice po isti poti, ki smo jo napravili mi peš, torej 24 km. Od Vratnice do vrha Ljubotena prideš lahko in udobno v 6 urah. Od vrha Ljubotena dol do Kačanika je 5 ur in, če imaš srečo, ujameš vlak, ki odhaja iz Kačanika zvečer okoli devetih; ob desetih in pol si v Skoplju. — O kakšni nevarnosti s strani kačakov ob današnjih razmerah ni besede. Edino, kar bi se moglo zgoditi, je to, da se na poti izgubiš; zakaj, pota so vsa enaka, neizhojena in jih je vse polno, a markacije ni nobene.

Ljuboten, ki je Skopljancem tako blizu, bi bil lahko bolj obiskan, kakor pač je. Njegova okolica — podnožje z lepimi gozdovi, z romantično pokrajino, zanimivimi vasi in še bolj zanimivim prebivalstvom, z bistrimi potočki (Beli Potok, reka Jažinačka in Goromačka) — bi morala biti vedno polna obiskovalcev-izletnikov iz Skoplja, posebno tudi ob zimi, ko so snežne in terenske razmere zelo pripravne za smučarje. Načrt je n. pr. lahko tak: Zjutraj s prvim vlakom do Djeneral Jankovića, peš čez Režance v Gorance (1½ ure); tukaj si izletnik lahko ogleda hromov rudnik družbe Blatini Ltd. Od Gorancev peš do Globočice (1 uro) in čez vasi Stražo, Ivajo v Kačanik (3 ure); zvečer zadovoljen in prepojen gorskega zraka, nazaj v Skoplje.

Ko sem od leta 1930 do leta 1931 — poldrugo leto bil načelnik sreza v Kačaniku, sem bil trikrat na Ljubotenu, a njegovo okolico, podnožje, sem vse prehodil in fotografiral. Leta 1930 v avgustu sem na sam vrh spravil tudi svojega prvenca Borisa, takrat starega 4½ leta. Skoraj ves čas je šel peš, samo proti vrhu sem ga nesel v — nahrbtniku. Čudili so se mi, kajpada...

Te vrstice naj veljajo v glavnem čitateljem »Planinskega Vestnika« v Vardarski banovini, ki jih je, upam, nekaj; naj oni usmeré svoje izlete pod Ljuboten in na njega; polagoma bodo prišli še drugi, saj mora tudi za te kraje priti čas, ko bodo obiskani tako, kakor v svoji lepoti in očuvani prabitnosti pač zaslužijo.

Obzor in društvene vesti

Nesreče. — Dne 13. julija je v Hudem Prasku pri nabiranju planik padel sedmošolec Celjske gimnazije Gerold Premschak; težko ranjenega so prepeljali v Celje. — Dne 22. julija so se pripetile štiri nesreče: Smrten je bil padec Milana Koširja, 20 letnega učiteljsčnika iz Loga pri Kranjski Gori, ki je sam plezal v Špikovi skupini pod Ferdamanimi Policami. — Nevarnim poškodbam je podlegel 19letni dimnikarski pomočnik Anton Zidar, ki se je ponesrečil na Ratitovcu pri nabiranju planik. — Hude, vendar ne za življenje nevarne poškodbe sta dobila: Franc Gorenjc iz Most, ki je v megli zašel na Grintavcu, in znani kamniški sportnik Ivan Kumer, na katerega se je zvalila skala v Beli pod Konjem.

Tridesetletnica Šaleške podružnice se bo dne 19. avgusta obhajala pri Koritzkega koči na Smrekovcu, z resnostjo in domačnostjo, kakor jo kaže ta podružnica. Planinci se vabijo na planinski užitek.

Bobotov Kuk

Foto dr. B. Gušić

I. Poset postojank Osrednjega društva SPD v Ljubljani, leta 1933.

Naziv planinske postojanke	Skupno število	Jugoslovani	Avstrijci	Italijani	Rusi	Angleži	Poljaki	Romuni	Bolgari	Čehi	Nemci	Francozi	Razni	Ime oskrbnika ozir. oskrbnice
1. Aleksandrov Dom na Triglavu . . .	1.729	1.526	87	6	6	6	—	—	—	69	14	—	15	Grm Ivanka
2. Aljažev Dom v Vratih	3.264	2.916	201	20	—	12	—	3	4	55	44	5	4	Torkar Minka
3. Cojzova koča na Kokrskem sedlu .	1.085	1.016	49	4	—	—	—	—	2	10	3	1	—	Erjavšek Franc
4. Češka koča pod Grintavcem	809	674	84	3	—	—	1	—	1	38	5	—	3	Starci Pija
5. Dom v Kamniški Bistrici	1.949	1.882	11	13	—	2	—	—	—	37	1	1	2	Andrievc Lojzka, sedaj Uršič Peter
6. Dom na Krvavcu	1.163	1.143	6	2	—	—	—	—	2	9	1	—	—	Gabron Berta
7. Erjavčeva koča na Vršiču	1.539	1.308	131	10	—	3	1	—	—	57	16	—	13	Pečar Julka
8. Hotel Sv. Janez ob Boh. jezeru . . .	663	547	35	2	—	5	11	1	—	35	16	—	1	Jeraj Marica
9. Koča na Kamniškem Sedlu	1.619	1.539	42	10	—	4	—	—	1	16	7	—	—	Erjavšek Marička
10. Koča pri Triglavskih jezerih	2.065	1.826	123	16	—	11	1	—	—	61	19	4	4	Zvan Ivanka
11. Koča na Veliki Planini	1.588	1.573	6	1	—	—	—	—	—	8	—	—	—	Slebir Andrej
12. Krekova koča na Ratitovcu	520	513	1	—	—	—	—	—	—	4	1	—	2	Markez Franciška
13. Malnerjeva koča na Crni Prsti . . .	338	313	—	—	—	—	—	—	—	3	19	—	—	Žen Meta
14. Orožnova Koča na Crni Prsti	331	303	17	—	—	1	—	—	—	11	—	—	—	Smukavec Ivanka
15. Spodnja koča na Golici	948	796	98	1	—	—	—	1	—	33	13	—	6	Medija Helena
16. Staničeva koča pod Triglavom	1.255	1.143	37	4	—	—	—	—	—	42	10	—	18	Bitenc Janez
17. Triglavski Dom na Kredarici	1.637	1.458	117	17	—	3	—	—	1	37	1	—	3	Sest Franc
18. Vodnikova koča nad Velim Poljem .	654	553	68	—	—	—	—	—	—	15	13	5	—	Arh Franc
19. „Zlatorog“ - hotel ob Boh. jezeru .	1.223	1.106	50	7	—	6	2	2	3	36	8	2	1	Dobracev Matilda
Skupaj	24.379	22.135	1.163	116	8	53	26	6	14	576	191	18	72	

II. Poset postojank podružnic SPD, leta 1933.

Naziv postojanke	Upravlja podružnica SPD	Skupno število	Jugoslovani	Avstrijci	Italijani	Rusi	Angleži	Poljaki	Romuni	Bolgari	Cehi	Nemci	Francozi	Razni
1. Celjska koča	Savinjska podružnica, Celje	1.460	1.438	12	—	1	2	—	—	—	5	2	—	—
2. Dom na Mrzlici	Trboveljska podružnica, Trbovlje	2.918	2.883	17	2	—	1	—	—	—	9	1	2	3
3. Dom na Uršini Gori (Plešivcu)	Mišlinska podružnica, Slovenjgradec	1.736	1.675	47	—	—	—	—	4	—	1	8	—	1
4. Frischaufov Dom na Okrešlju	Savinjska podružnica, Celje	2.208	2.064	93	3	2	4	3	2	3	19	12	3	—
5. Hlebov »dom« na Smolniku . .	Ruška podružnica, Ruše	1.177	1.154	17	2	—	—	—	—	—	—	4	—	—
6. Kadlinikova koča na Golici . .	Jesenška podružnica, Jesenice	2.236	1.354	801	12	—	2	2	—	—	49	14	—	2
7. Kocbekov Dom na Korošici	Savinjska podružnica, Celje	1.158	1.099	33	2	2	3	1	—	—	13	—	—	—
8. Koča na Boču	Poljčanska podružnica, Poljčane	5.544	4.864	498	12	—	—	—	—	—	28	15	15	112
9. Koča pod Bogatinom	Bohinjska podružnica, Sredinja vas v Bohinju	1.920	1.768	65	6	—	—	1	—	—	16	64	—	—
10. Kčca na Rogoški-Donački gori	Rogaška podružnica, Rogaška Slatina	340	315	—	—	—	—	—	—	—	2	—	23	—
11. Koča na Gozdu	Kranjskogorska podružnica, Kranjska Gora	999	925	29	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Koča na Lisci	Posavska podružnica, Zidani Most	2.234	2.221	7	—	—	2	—	—	4	—	—	—	—
13. Koča na Ljubniku	Skofješka podružnica, Skofja Loka	2.142	2.136	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1
14. Koča na Klopnem vrhu	Mariborska podružnica, Maribor	3.116	2.864	88	28	—	—	—	—	—	108	28	—	—

Мих. Јовановић, Између Шарпланине и Осогова. — Skoplje, Grafičko-industrijsko preduzeće Krajničanac A. D., 1933. Cena Din 10.—. — S tem naslovom, »Med Šarplanino in Osogovom«, je vneti prijatelj planinstva Mih. Jovanović v Skoplju z nagrado »akademije nauka« zbral v knjigi (95 strani) 30 člankov. Članki so prej izšli v »Politiki«, »Skopskem Glasniku« in »Južnem Bregledu«.

Skromna sredstva tamošnjih tiskarn in založništev so knjigo kaj preprosto opremila; tistih osem zanimivih slik na takem papirju ne more biti dobro odtisnjenih; knjiga nima niti kazala — toda kaj pomeni ta zunanja stran napram bogati vsebini, ki jo je avtor po obširnem ozemlju sam nabral, potujoč in opazujoč, s palico v roki, s puško na rami, v neverjetno primitivnih razmerah, s polnim umevanjem prirode in njenih pojavov, človeka in njegovega — redkega — veselja ter njegovih težkih skrbi. Polna odkritij je knjiga za nas, ki poznamo dobro le naše kraje in našega človeka, a one južne samo z vlaka, s prosvetnih središč ali z organiziranih ekskurzij.

Opisi vzponov, tudi najtežavnejših, po naših tukajšnjih gorah imajo za snov skoraj izključno osebna doživetja ali z njimi umevanje in čustvovanje o planini, kolikor je predmet udejstvovanje planinca, in o problemih planinstva; vse okolje, ki obdaja planinca v naših krajih, je udobno urejeno za potrebe v vseh ozirih; planinec je pri nas povsod kakor »doma«, in razmere, ki jih najde na svoji turi, so v bistvu enake onim, s katerih je odšel na turo. Kako vse drugače je v Jovanovićevi knjigi! Tudi on je navdušen za krasoto planin, ki jo slika s pravim zanosom; je prepričan o velikem vplivu, ki ga kažejo planine pri značaju in pri vsem življenjskem naziranju gorščakov. Toda pri njegovem planinstvu mu je pogled obrnjen v prvi vrsti na prebivalca planin in na njegovo gospodarsko ter prosvetno odvisnost od planine, kakršna je, je bila in bi zdaj ter v bodoče ne smela biti. V ostrih, čisto realnih slikah nam avtor v živih posnetkih slika življenje gorjanca na gori, z goro,, od gore, poleg liričnih utrinkov iz krasote planinske prirode nam kaže pozornica te knjige pretresljive čine iz tragike prebivalstva, v ganljivih idilah pristno, prirčno domačnost, pa obenem neizmerno otožnost, ki nas presunja tem bolj, ker se prenaša na tihem s fatalizmom, na zunaj z vedrim junaštvom... Moj Bog, težko, pretežko je življenje odnotnih gorščakov-gorjancev, gospodarska obupnost pritiska na nje s silo v tako katastrofo, da si jo mi težko predstavljamo; za njo ima naš pisatelj dobro oko, odprto roko, ostro pero; njo vidi pozorno, ko obiskuje kot planinski navdušenec svoje planine. — Pa kako dobri, nad vse gostoljubni, pošteni so pri vsem svojem siromaštvu ti gorjanci, katerekoli vrste, vere, narodnosti! Varen si med njimi brez straže, brez skrbi.

Prepisati bi moral cele strani, ponatisniti članke, ko bi hotel za to splošno označbo navesti vse značilne primere.

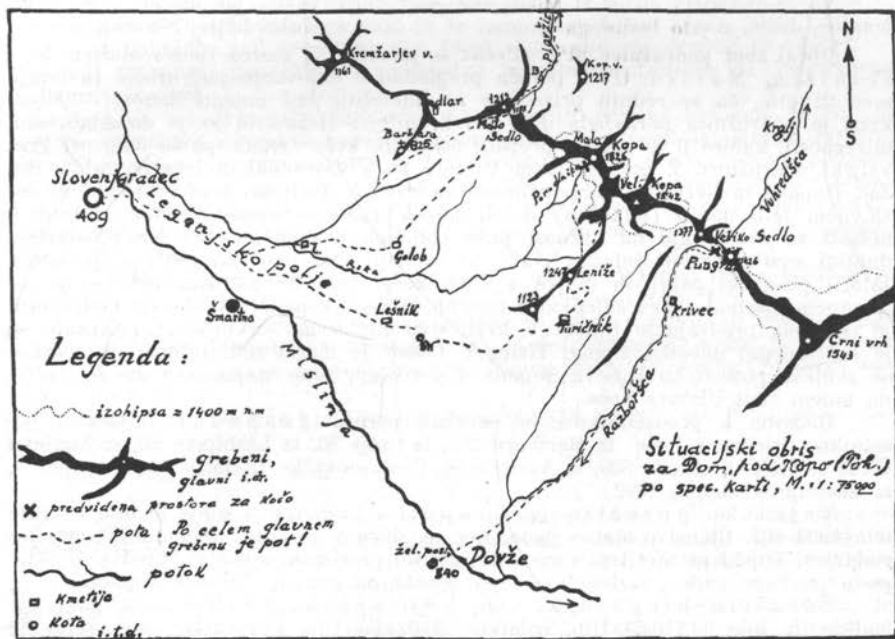
»Med Šarplanino in Osogovom« je naslov knjige (Osogov je gorovje na bolgarski meji pri Krivi Palanki, ob izviru Bregalnice); pisatelj pa nas ne vodi samo med te dve planini, ampak na vse, ki ležijo južno od te črte v vsem obsegu naše države, t. j. od Šarplanine zapadno in južno ob albanski meji do Ohrida, nato vzhodno ob grški meji na Perister, ter čez Maleš do Osogova nazaj; a ne samo to: tudi v sredi tega okvira se seznanimo z imponantnim, strašljivim sklopom Karadžice in Golešnice, Babune (v smeri Skoplje—Prilep); o enem delu, o znamenitih Nežilovskih Skarpah, bomo v prihodnji številki objavili poseben članek Mih. Jovanovića. — Nazorni skioptikon za to ogromno ozemlje je naša knjiga. To ozemlje imenuje naš pisatelj z imenom, ki smo se ga doslej izogibali, a ga dandanašnji, ko so meje Jugoslavije v zgodovini z jeklenimi črkami vklesane, kot prastaro zgodovinsko smemo rabiti, namreč z imenom »Makedonija«. Imenuje jo tako na str. 5 (»Mačedonija«), str. 46 (»Duboke su mačedonske jaruge«), str. 53 (»elegična pesma Mačedonaca«), str. 63 (»Ogoljavana Mačedonija«), str. 93 (»meka Mačedonska pesma«).

Prebivalstvo »Makedonije« se je v toku stoletij in tisočletij pa do današnjega dne silno izpreminjalo. Na prastaro jedro Makedoncev, Grkov, Rimljanov so priraščali najrazličnejši narodi poleg Slovanov in za njimi; neki so se porazgubili, kakor n. pr. Saksi, ki so ob Osogovu ustanovili rudarstvo, o katerem so tam le še razvaline. Nekatera plemena so se preselila šele v novejši dobi; n. pr. pred nekaj več ko sto leti pleme Mijaci iz doline Radike (pod Galčnikom) na Babuno, kjer so kot »Babunski Mijaci« trdno ohranili domače navade in domače narečje

(oni govore »roka« namesto »ruka«; rodbinska imena imajo na -ski, n. pr. Djinovski, namesto Djinović), moški so hodili daleč po svetu »na delo« (pečalbari). Ravno planinski prebivalci so se lahko selili, ker so bili do najnovejšega časa največ pastirji — pravi nomadi. Dandanes, ko živina nima skoraj cene in tudi ni drugega zaslужka, ker so gozde za oglje in drva skoraj izsekali, si prebivalstvo ne najde pota do novih virov, navajeno le na en način pridobivanja, drugega si ne znajo ali zaradi nedostajanja sredstev ne morejo poiskati; da so navedeni Babunski Mijaci začeli krompir saditi, je kaj nenavadno. Iz istih razlogov se tudi za tujski promet in posebe za podporo planinstva ni neposredno zgodilo malodane nič, nič za dvig zdravstvenega stanja, ki je po večini zares obupno. Edino za varnost je povsod vzorno preskrbljeno. Po 20 km lahko prehodiš, pa ne prideš do nobenega človeškega naselja; a varen si, ne sreča te kak kačak, prej medved. Kako strašno je bilo pred 20 leti in še pozneje! Z grozo nam poroča pisatelj na str. 73 in 74, »kako so pod Liscem morili prebivalce komitadži in kačaki«, vsi enako; najprej so z groznim mučenjem poklali na stotine srbomanov (prijatelj Srbov), a ne dolgo na to prav isti grozoviteži na tisoče Bolgarov: »Ovo navodimo samo radi korekture mišljenja, po kome krvoločnost na šovenskoj (šovinistični) bazi deluje samo u jednom pravcu. Krvoločni panduri ne služe samo jednog gospodarja.«

Knjiga je jasen, odločen poziv, naj v tiste s prirodnimi krasotami bogato obdarjene, v mikavno romantiko, pa tudi v grozno tragiko ovite mladeniške planine kar nemudoma prihajajo čim večje čete pravih planincev, učiti, bodriti, pomagati, se učiti.

Dr. Jos. Tominšek.

Turistovski Dom pod Kopo na Pohorju — kje naj stoji?

Dolgoletna želja planincev z Mislinjske strani je postavitve Doma na južno-zapadnem solnčnem pobočju Pohorja, blizu Velike Kope (1542 m), na odprtih, valovitih višinah pohorskega roba. Toda kje? Znano je, da pogrešamo turistiške postojanke na zapadnem koncu Pohorskega grebena, in to v bližini Velike Kope. To čutijo posebno smučarji; saj je od zadnje sedanje postojanke, od Senjorjevega Doma, do Male Kope eden izmed najlepših smučarskih terenov na Pohorju. Pri določitvi mesta moramo izključiti vse vetrovne lege, dalje prostore brez razgleda

ter slednjič one iznad studencev. Dom naj stoji kar najbližje Veliki, odnosno Mali Kopi, na Slovenjgraški strani. Nudita se dva prostora, in sicer:

1. Na južno-zapadnem pobočju pod Malo Kopo, na gozdni meji, pri slovečem studencu Porodnici (ok. 1480 m). Pol ure zložne hoje na Veliko Kopo, na Malo Kopo 10 minut. Solnčna lega. Proti vetrovom zavarovana. Na gozdni meji. S padcem vode bi bil omogočen vodovod. Dobra klet zasigurana. Pročelje koče proti jugozapadu z divnim razgledom v Mislinjsko dolino, Savinjske in Kamniške Planine, Peco, Uršino Goro in Slovenjgradec. Sprehodi ter solnčne kopeli po košenicah. Gozdne lepote do Turičnika. — Idealen položaj za smučarje; dom bi stal tik pod markirano smučarsko potjo. Zadostna oddaljenost od turistovskih Domov. Koča bi stala na najkrajši poti iz Slovenjgradca na Veliko Kopo, ne predač od kmetije Turičnik-Požarnik, ki bi oskrbovala kočo s potrebščinami.

2. Na »Pungartu«: V sedlu med Veliko Kopo in skupino Črnega Vrha, južno kote 1377 m, na takozvanem Velikem Sedlu, v gozdu, pri močnih izvirkih potočka Razboršce, ki poskaklja v dolino proti Dovžam. Od Pungarta na Veliko Kopo je dobre pol ure dosti strme hoje. Teren raven, ob studencu, ki ga obdajajo tudi bukovci gozdi. V zavetju. Izhodišče na Vel. Kopo ter Črni Vrh (leži v sredi). Na železniško postajo Dovže 2 uri hoda. Tudi tu glede preskrbe z živežem itd. ne bi bilo težkoč. Toda: brez razgleda, v gozdu, vodovod nemogoč. Na sami idealni planoti bi se s kopanjem v peščeno zemljo naletelo na talno vodo, ker izvirki ne virijo iz pobočja, ampak naravnost iz tal. Za smučarje prevelika oddaljenost od starta, preblizu sosednjega Senjorjevega Doma (1 in pol ure). Večja oddaljenost od Slovenjgradca.

Na celokupnem članstvu Mislinjske podružnice je, da po dobrem preudarku čimprej določi mesto bodočega Doma. Mušič Lojze, Slovenjgradec.

Občni zbor podružnice SPD »Peca« se je vršil 25. marca 1934 v Mežici. Na čelnik g. Martin Ule poroča pregledno o delovanju podružnice in izvaja med drugim, da se rednih prireditev ne udeležuje baš mnogo članov. — Kljub krizi je podružnica poravnala dolg pri hranilnici Mežica in se je domala rešila obveznosti, katere ji je naprtil prejšnji oskrbnik koče. Ostane pa še dolg pri Prevaljski podružnici. Z oskrbništvom Uletove koče v preteklem letu po oskrbniku Jan Tomažu in Nežki so vsi popolnoma zadovoljni. Podporo smo v preteklem poslovnem letu dobili (1000 Din) le od tujsko-prometne zveze Maribor. Osrednje oblasti se ne ozirajo na važnost naše obmejne postojanke. Pri Kralj-Matjaževi duplini smo napravili železna vrata, ki se dajo zaklepati. Za reklamo je odbor založil pisemski papir in ovitke s sliko koče. Dne 13. avgusta 1933 se je na izrednem občnem zboru sklepalo o gradnji letnega kopaljšča v Mežici. Podružnica je oskrbela predvajanje filma »V kraljestvu Zlatoroga«. Skupščine v Kranju se je kot delegat udeležil g. ing. Tiringer. Odbor je moral tudi sklepati in pristati na zahtevo posestnika Miheva Simona o povišanju letne najemnine za zemljišče, na kojem stoji Uletova koča.

Dodatno k predsednikovemu poročilu poroča gospodar o številu posetnikov društvene koče: iz Maribora 235, iz Celja 33, iz Ljubljane 23, iz Zagreba 17, iz ostale Jugoslavije 680, iz Avstrije 96, Češkoslovaške 1, Italije 1, Madžarske 4, iz Nemčije 2, skupaj 1092.

Tajniško poročilo (g. Prapor) v posnetku: Članov je bilo koncem leta 1933 161. Članstvo stalno pada, ker se zbira v pretežni večini iz neimovitih rudarjev. Tujski promet trpi zaradi nesigurnih prevoznih sredstev, predvsem avtopodjetja. Lepe nade pa zbujajo izvolitev odseka za gradnjo letnega kopaljšča.

Poročilo blagajnika (g. Verhovnik Marko): Skupnih dohodkov je bilo 32.116,55 Din, izdatkov 30.024,75 Din. Celokupno premoženje je ocenjeno na 163.769,50 Din, in to: Uletova koča na Peci 100.000 Din, inventar 37.511 Din, ostalo pa je zaloga potrebščin za oskrbo koče in slično.

Na predlog računskih pregledovalcev se da odboru soglasno absolutorij.

Poročilo zimsko-sportnega odseka (g. ing. Tiringer): Odsek je to leto živahno deloval. Na od Saveza določeni klubski dan 7. januarja 1934 smo imeli klubsko tekmo za senjore od Uletove koče do Miheva v Podpeci, junjorska proga pa se je pričela pri Začnovem hlevu in je šla po isti poti do senjorskega cilja. Udeležili smo se tekme Smrekovec—Črna, ki jo je priredilo Olepševalno društvo v Črni; takisto skakalnih tekem ob priliki otvoritve Prevaljske skakalnice ter je tam naš član tov. Golob Maks zasedel častno mesto; nadalje medklubske

tekme v Mežiški dolini dne 18. januarja 1934 na progi Kotle—Mežica. Zamislili smo si eventualno ustanovitev lastnega podsaveza, ki bi segel od Slovenjgradca in Marenberga do Črne. — Načrt za prihodnjo sezono je, zgraditi moderno smuško skakalnico na Stalekerci nad Mežico, kar bi znatno pritegnilo smučarje iz bližnjih in daljnih krajev v Mežico. — Nameravani smučarski tečaj o Božiču na Peci pod vodstvom našega trenerja tov. Goloba Maksa se ni mogel izvesti, ker je oblast prepovedala smučanje ob državni meji, zlasti na Peci. — Na Peci smo nadalje priredili medklubsko pokalno tekmo za odsekov pokal, ki ga je lani dobil g. Jurič, letos pa ga varuje g. Stopar Rudolf, oba iz Maribora. Stopar Rudolf je ob tej priliki dobil tudi naslova »Prvak Pece« in »Podsavezni prvak za leto 1934«.

Poročilo kopališkega odseka (g. ing. Krivčenko): Odsek je ustanovil dne 21. avgusta 1933. Z zgraditvijo kopališča se bo znatno okrepil tujski promet, obenem pa bo domačemu prebivalstvu, ki je po večini zaposleno pri težkem rudarskem delu pod zemljo, zelo pomagano za ohranitev dobrega zdravja. Pri kopališču je predviden tudi poseben otroški bazen. Upoštevati je nadalje treba, da naša Mežiška dolina leži v neposredni bližini državne meje, za katero se nahajajo krasna naravna, pa tudi umetno zgrajena kopališča. Mi ne smemo zaostajati za sosedo. Omenjeno naj bo še to, da se bodo h gradnji kopališča pritegnili v prvi vrsti delavci, ki so bili svojčas pri rudniku reducirani. Kakor se je v kratki dobi pokazalo, je našla ta akcija v vseh slojih prebivalstva našega kraja razumevanje in ugoden odmev. V tej kratki dobi je bilo prirejeno več kegljanj na dobitke, tombola, več gledaliških predstav, veselice in slično.

Na ta način se nam je posrečilo zbrati do sedaj že 12.000 Din v gotovini. Predvidene so pa še v najkrajši dobi slične prireditve, ki nam bodo prinesle še okroglo 10.000 Din. Razen tega nam je še naša matica, podružnica SPD Peca, po načelniku obljubila podporo v znesku 10.000 Din, ako občni zbor to odobri. — Pridobili smo tudi generalno ravnateljstvo tukajšnjega rudnika za vsestransko podporo in pomoč.

Razni predlogi: Načelnik Ule Martin pojasni občnemu zboru, da pridobi podružnica z gradnjo kopališča premoženje v vrednosti najmanj 80.000 Din, zato je umestno, da ona podpira to prepotrebno akcijo z napovedano podporo 10.000 Din. Predlog se sprejme. (Kopališče je bilo medtem že otvorjeno. — Uredn.)

Občni zbor odkloni pobiranje splošnega prispevka za rešilni fond; podružnica bo, kakor doslej, za svoj rešilni fond pobirala po 1 Din od vsakega obiskovalca koč.

Končno se izreče želja, naj bi se omilili uradni predpisi glede kolkovanja legitimacij in naj bi se na našo mejo pošiljali le pismeni graničarji.

Volitve: Namesto g. Breznika Franja, ki se je preselil, se izvoli g. ing. Tiringer; za delegata pri občnem zboru Tujsko-prometne zveze v Mariboru g. ing. Krivčenko in za delegata pri občnem zboru Osrednjega društva načelnik Ule Martin.

Gospodu dr. Senjorju se kot dolgoletnemu nadzorniku SPD pošlje zahvalno pismo.

Občni zbor Rateške podružnice za l. 1933 se je vršil 20. aprila 1934 v Ratečah. — Predsednik duh. svetnik Josip Lavtižar je splošno poročal o obsegu dela v prošlem letu: Novo ustanovljena podružnica se je lotila najprvo markacij in opreme potov s potrebnimi kažipotnimi znaki; saj je naš okoliš bil s te strani še skoraj nedotaknjen. Res je prenovila vse stare markacije in odprla nove poti; n. pr. Petelinjek s Korenskega sedla in iz Rateč, skozi Grunt na Ponco. Opremila je vse poti s potrebnimi kažipotnimi tablicami; orientacijsko desko in zemljevid je postavila na železniški postaji Rateč-Planica. Z lovskim društvom smo se končno sporazumeli. — Gmotno se podružnica opira le na članarino in podpore. Podpore so ji naklonili: Hranilnica v Kranjski Gori, Tujsko prometno društvo v Ratečah ter kr. banska uprava. Posebno vneto sta za podružnico delovala in jo zastopala gg. prof. dr. Valter Bohinec in jurist Joža Kuri. — V vodniški tečaj je poslala svoja dva člana: Juvana M. in Omana Ladislava. — V načrtu za bodočnost ima podružnica zlasti postavitev koč v Planici ali pa pod Pečjo na Planini; prostor in les bi dobili brezplačno.

Tajnik g. Erlah je podal podrobnosti k predsednikovemu poročilu. Posebej je poročal, da šteje podružnica 54 članov in število še vedno narašča; da se je v stiku z osrednjim društvom zavzela za kočjo pri Tamarju in da so se na

njeno posredovanje napravili pravilni napisi na železniških vozovih, namenjenih v Rateče-Planico.

Blagajnik g. Osvald Josip poroča, da je bilo dohodkov 2499 Din, izdatkov 2425.80 Din. Članarina se težko plačuje. — Računi so v redu. (Preglednik računov Jalen Vinko.)

Za reševanje se bo nabavila nosilnica in reševalna oprema ter se izberejo štirje člani, ki bi v slučaju nesreče pomagali pri reševanju: Tof Andrej, Matjaš Janez, Petrič Jože, Kovalar Janez.

Občni zbor Trboveljske podružnice se je vršil dne 12. marca 1934 na Vodah.

Načelnik g. Ante Beg pozdravi vse navzoče in poda daljše splošno poročilo o društvenem delovanju.

Tajnik g. Kostajnshek Danilo poda izčrpno poročilo o podružnični administraciji, o razdelitvi dela na razne odseke itd. Iz njegovega poročila je razvidno, da je v preteklem letu delovalo pri podružnici pet raznih odsekov: Gospodarski, Smučarski, Foto, Vodni in Markacijski odsek, vsak s svojim lastnim načelnikom in z ožjim odborom. Posebna skrb je bila posvečena Domu na Mrzlici. Nadalje poroča o raznih podružničnih prireditvah in predavanjih (Zorzut o Pohorju, Kopinšek-Mohorčič o Matterhornu in Mont Blancu), o ureditvi posestnega stanja na Mrzlici in končno poudarja propagando za Planinski Vestnik.

Nato poda blagajnik g. Radej podrobno blagajniško poročilo, iz katerega je razvidno, da je imela podružnica dohodkov 53.515.32 Din, izdatkov pa 43.153.92 Din; prebitek 10.361.40 Din. Dolga ima podružnica pri Kmetško-delavski posojilnici v Trbovljah 25.000 Din. — Članov je bilo v letu 1934 243 obojega spola. — Na predlog gg. ing. Franja Malovrha in Toneta Flegarja se izreče blagajniku zahvala ter se poda njemu in odboru razrešnica.

Za Gospodarski odsek poroča g. Šetinc Franc med drugim sledeče: V Domu na Mrzlici je na razpolago pet sob z 12 posteljami, ena damska ter eno moško skupno ležišče, skupaj 34 ležišč. Prenočevalo je na Mrzlici 797 oseb. V vpisni knjigi pa je vpisanih 2918 posetnikov do konca leta 1933. — Kosmatih dohodkov je bilo v Domu 50.820.50 Din, izdatkov 35.919.10 Din, torej čisti donos 14.901.40 Din.

Za Smučski odsek poda daljše poročilo njegov načelnik g. ing. Malovrh Franjo; življenje v odseku je bilo zelo živahno, ker so bile snežne razmere te sezone še dokaj ugodne. Odsek je priredil tri tekme ter en smučski tečaj; s svojim članstvom se je udeleževal tudi tekem drugih klubov. Posebno pozornost je vzbujala medklubska slalom-tekma na pobočju Mrzlice; udeležilo se je 28 smučarjev; domači klub se je plasiral na četrto mesto.

Za Foto-odsek poročata njegov načelnik g. Adolf Vizjak ter blagajnik g. Petrič Viktor. Odsek se je posebno izkazal z izborno prirejeno Foto-razstavo, ki se je vršila pomladi. Nadalje si je oskrbel in opremil prvovrstno predavalnico in terno v nekdanjem glavnem skladišču.

Za Vodni odsek poroča g. Češčut Jože. Vršila so se merjenja na Mrzlici; ker pa znaša proračun okrog 40.000 Din za celotno napravo, se za eno leto še odloži napeljava vode.

Za Markacijski odsek poroča g. Ante Beg kot odsekov načelnik; popravljale so se stare markacije na Mrzlico in Kum in otvorilo se je več novih dostopov iz Hrastnika na Mrzlico (g. Hrouda Franjo).

Pri volitvah se za nadaljnjo dobo potrdi dosedanji odbor v svoji sestavi: Načelnik Beg Ante, podnačelnik Hauck Josip, blagajnik Radej Drago, tajnik Kostajnshek Danilo; odborniki: Šetinc Franc, Češčut Jože, Letnik Jože, Flegar Tone, Toman Vili, Požun Edo, Kralj Ivan, Močivnikar Alojz, Hauptman Ludvik, Balentin Jože, Tušek Pavle, Hrouda Franjo; namestnika: gg. Novotny Adolf in Košir Ivan; pregledovalca računov: Ing. Malovrh Franjo in Flegar Tone.

Slučajnosti. Tudi to leto se bo priredila planinska tombola. (V. Toman.) Ing. Malovrh predlaga namesto napeljave vode na Mrzlico nakup zemljišča; podružnica naj delovanje obrne tudi na Sv. Planino (Javor). Za delo pri ureditvi posestnega stanja na Mrzlici se izreče zahvala gg. Haucku in dr. Voršiču. Prispevek za rešilni fond bo letos krila društvena blagajna za vsakega člana od članarine 26 Din letno.

Ravna Gora

Dr. Jos. C. Oblak:

Naše Haloze in Ravna Gora

(Konec.)

II.

Če se voziš preko širnega Ptujskega polja, vidiš za nazobčano rajdo vinorodnega Haloškega brdovja v ozadju neko čudno, dolgo gorsko konturo s tako ravno temensko linijo, kakor da si postavil ravnilo na rob; prav ta navidezna enoličnost zbuja tvojo pozornost. Nekam v samoto ob stran, izven vrste postavljen se ti vidi v obzorju ta svojski, nevsakdanji, po dolgem na rob postavljeni pravokotnik; na tem poraslem gorskem grebenu skoraj razločiš majhno, samotno, med redkim drevjem se skrivajočo cerkvico.

Edino ta cerkev ti kaže, da ta samotna, čudna gora — R a v n a G o r a — tam v ozadju ni tako zapuščena, kakor bi ti dal misliti njen odločeni položaj. Za to monotono podobo se temni s svojimi krivuljami v nebo zarisana gozdnata stena Ivanščice in to dela Ravno Goro pred njo še samotnejšo in resnejšo. Ako je kdaj nomen — omen, velja to za Ravno Goro, pa le od njenega videza od daleč. Kako je v resnici s to »ravnostjo«, se bo videlo, ko se ji približaš. Krstili so jo dolinci po videzu iz dalje, opazujoč jo iz doline, kakor so poimenovali razne druge naše bolj ali manj »ravne« Ravnike, n. pr. pri Sv. Katarini, na Bloški planoti itd.

Ravna Gora namreč ni ravna niti po svojem grebenu niti ni ta greben in njen masiv v ravnini, premi črti. Kajti Ravna Gora ima ne-navadno linijo: njen greben tvori skoraj zaključen krog, ima obliko

njeno posredovanje napravili pravilni napisi na železniških vozovih, namenjenih v Rateče-Planico.

Blagajnik g. Osvald Josip poroča, da je bilo dohodkov 2499 Din, izdatkov 2425.80 Din. Članarina se težko plačuje. — Računi so v redu. (Preglednik računov Jalen Vinko.)

Za reševanje se bo nabavila nosilnica in reševalna oprema ter se izberejo štirje člani, ki bi v slučaju nesreče pomagali pri reševanju: Tof Andrej, Matjaš Janez, Petrič Jože, Kovalar Janez.

Občni zbor Trboveljske podružnice se je vršil dne 12. marca 1934 na Vodah.

Načelnik g. Ante Beg pozdravi vse navzoče in poda daljše splošno poročilo o društvenem delovanju.

Tajnik g. Kostajnshek Danilo poda izčrpno poročilo o podružnični administraciji, o razdelitvi dela na razne odseke itd. Iz njegovega poročila je razvidno, da je v preteklem letu delovalo pri podružnici pet raznih odsekov: Gospodarski, Smučarski, Foto, Vodni in Markacijski odsek, vsak s svojim lastnim načelnikom in z ožjim odborom. Posebna skrb je bila posvečena Domu na Mrzlici. Nadalje poroča o raznih podružničnih prireditvah in predavanjih (Zorzut o Pohorju, Kopinšek-Mohorčič o Matterhornu in Mont Blancu), o ureditvi posestnega stanja na Mrzlici in končno poudarja propagando za Planinski Vestnik.

Nato poda blagajnik g. Radej podrobno blagajniško poročilo, iz katerega je razvidno, da je imela podružnica dohodkov 53.515.32 Din, izdatkov pa 43.153.92 Din; prebitek 10.361.40 Din. Dolga ima podružnica pri Kmetско-delavski posojilnici v Trbovljah 25.000 Din. — Članov je bilo v letu 1934 243 obojega spola. — Na predlog gg. ing. Franja Malovrha in Toneta Flegarja se izreče blagajniku zahvala ter se poda njemu in odboru razrešnica.

Za Gospodarski odsek poroča g. Šetinc Franc med drugim sledeče: V Domu na Mrzlici je na razpolago pet sob z 12 posteljami, ena damska ter eno moško skupno ležišče, skupaj 34 ležišč. Prenočevalo je na Mrzlici 797 oseb. V vpisni knjigi pa je vpisanih 2918 posetnikov do konca leta 1933. — Kosmatih dohodkov je bilo v Domu 50.820.50 Din, izdatkov 35.919.10 Din, torej čisti donos 14.901.40 Din.

Za Smučski odsek poda daljše poročilo njegov načelnik g. ing. Malovrh Franjo; življenje v odseku je bilo zelo živahno, ker so bile snežne razmere te sezone še dokaj ugodne. Odsek je priredil tri tekme ter en smučski tečaj; s svojim članstvom se je udeleževal tudi tekem drugih klubov. Posebno pozornost je vzbujala medklubska slalom-tekma na pobočju Mrzlice; udeležilo se je je 28 smučarjev; domači klub se je plasiral na četrto mesto.

Za Foto-odsek poročata njegov načelnik g. Adolf Vizjak ter blagajnik g. Petrič Viktor. Odsek se je posebno izkazal z izborno prirejeno Foto-razstavo, ki se je vršila pomladi. Nadalje si je oskrbel in opremil prvovrstno predavalnico in temnico v nekdanjem glavnem skladišču.

Za Vodni odsek poroča g. Češčut Jože. Vršila so se merjenja na Mrzlici; ker pa znaša proračun okrog 40.000 Din za celotno napravo, se za eno leto še odloži napeljava vode.

Za Markacijski odsek poroča g. Ante Beg kot odsekov načelnik; popravljale so se stare markacije na Mrzlico in Kum in otvorilo se je več novih dostopov iz Hrastnika na Mrzlico (g. Hrouda Franjo).

Pri volitvah se i za nadaljnjo dobo potrdi dosedanja odbor v svoji sestavi: Načelnik Beg Ante, podnačelnik Hauck Josip, blagajnik Radej Drago, tajnik Kostajnshek Danilo; odborniki: Šetinc Franc, Češčut Jože, Letnik Jože, Flegar Tone, Toman Vili, Požun Edo, Kralj Ivan, Močivnikar Alojz, Hauptman Ludvik, Balentin Jože, Tušek Pavle, Hrouda Franjo; namestnika: gg. Novotny Adolf in Košir Ivan; pregledovalca računov: Ing. Malovrh Franjo in Flegar Tone.

Slučajnosti. Tudi to leto se bo priredila planinska tombola. (V. Toman.) Ing. Malovrh predlaga namesto napeljave vode na Mrzlico nakup zemljišča; podružnica naj delovanje obrne tudi na Sv. Planino (Javor). Za delo pri ureditvi posestnega stanja na Mrzlici se izreče zahvala gg. Haucku in dr. Voršiču. Prispevek za rešilni fond bo letos krila društvena blagajna za vsakega člana od članarine 26 Din letno.

OBVESTILA.

Spominsko ploščo † Francetu Lečniku, ki se je smrtno ponesrečil na Škrlatici 1. avgusta 1933, bo temu svojemu vnetemu članu dne 5. avgusta t. l. odkrila Savinjska podružnica TK »Skale«.

† Janko Košca. — Dne 12. julija t. l. je TK »Skalo« zadela težka izguba: umrl je eden soustanoviteljev »Skale«, njen dolgoletni blagajnik Janko Košca. Zelo bomo pogrešali takega tihega, skromnega, vedno delovnega ljubitelja planin.

Stalno bivanje v Spodnji koči na Golici: Krasno razgledno točko med gorenjskimi gorskimi masivi na eni strani, ter temnookimi jezeri Korotana na drugi strani tvori Golica. Znana je tamošnja bujna flora. V spodnji koči so na razpolago sobe za daljše bivanje ter stane prenočnina za člane za daljše bivanje od treh dni dnevno 10 Din, za nečlane 15 Din. Prehrana je prvovrstna po izbori ter stane celodnevno po dogovoru od 30—35 Din. Točne informacije daje društvena pisarna SPD v Ljubljani, Masarykova cesta.

Poset Triglava: Osrednje društvo v Ljubljani prireja vsako nedeljo avtobusne izlete iz Ljubljane do »Zlatoroga« ob Boh. jezeru. Ker je odhod iz Ljubljane že ob štirih zjutraj, je planincem mogoče v enem dnevu posetiti Triglavsko jezero. Od 1. avgusta t. l. bo Osrednje društvo prirejalo avtobusne izlete že v soboto popoldne in sicer ena stran do Mojstrane zaradi vstopa na Triglavsko pogorje od Aljažvega doma, ter druga stran do »Zlatoroga« zaradi vstopa čez Komarčo. — Povpraševanje po vozovnicah je veliko ter si naj vsak interesent pravočasno prekrbi vozni listek v društveni pisarni. Rezerviranje sedežev brez plačila ni dopustno. Vsak sedež je numeriran ter je številka naznačena na voznem listku.

Lomberg plošče in filmi 26° Sch Byk-foto-papirji **Drogerija Kanc**
Zahtevajte brezplačen foto-cenik Ljubljana, v Nebotičniku in Židovski 1

Planinci pozor na novo preurejeno gostilno in pension

Špik - Gozd - Martuljek

(lastnik Oitzl Miha) - 10 minut od postaje.

S kurljivih sob z novo opremo in električno razsvetljavo. Pension Din 50.— dnevno. Vodovod v hiši. Prenočnina Din 17.—, za člane SPD Din 12.—.

Časopisi, revije, domači ter inozemski. Specijalna izdelava pokrajinskih razglednic in vsakovrstne tiskovine

HINKO SAX
MARIBOR

Grajski trg — Prešernova ulica

Razumna perica pere le z milnim praškom

»SNEŽINKA«

ki vsebuje nad 60% mila in je odličen perilu zajamčeno neškodljiv domači izdelek.

Izdeluje tvrdka
Dolničar & Richter, Ljubljana

TURISTI, POZOR!

Najbolj trpežne in tople nogavice, pletenine, športno perilo, nahrbtnike in sploh vse potrebščine za turistiko dobite najceneje v veliki izbiri pri staroznani tvrčki

F. M. Schmitt, Ljubljana

Pred Škofijo 2

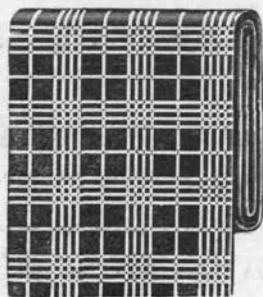
Lingerjeva ul. 4

Postrežba točna! Cene nizke!

Hotel-Pension »TRIGLAV«

v Bohinjski Bistrici

5 minut od kolodvora. — 29 komfortno opremljenih sob. — Vodovod. — Kopališče. — Električna razsvetljava. — Pension (soba, zajutrak, obed in večerja) 45—50 Din

Platno za rjuhe, brisače in ostalo perilo, kakor tudi volnene in bombažaste odeje po najnižjih cenah, pripravno za opremo planinskih koč in zavetišč nudi

TRGOVSKI DOM

Sternecki

TOVARNA PERILA IN OBLEK

Celje št. 6

SPD Ljubljana je založilo sledeči dve knjigi:

Dr. Breclj Bogdan:

Prva pomoč in reševanje v gorah

Cena Din 12.—

M. M. Debelakova:

Plezalna tehnika Cena Din 15.—

KRUH »TURIST«

Glavna zaloga:

FEIERTAG

Betnavska 43

Telefon števil.

28-24

Podružnice:

NOVA VAS.

Glavni trg v
trgovini Skaza.

Ulica 10. X.

št. 5.

Črni kruh iz rži je zelo tečen, ostane 8-10 dni
v največji vročini popolnoma svež in zdrav.

Planinci!

Sončne pege morete odstraniti s speci-
jalno francosko kremo ter je **garantiran**
učinek. Poskusite še danes ter jo kupite v

drogeriji R. Hafner
Sp. Šiška, Celovška cesta 61

Velika zaloga drugih krem, kolinskih vod
in vseh kozmetičnih preparatov.

Vse postelje in skupna
ležišča v kočah S. P. D.

zaloga

z izbornimi odejami in koci
raznih kakovosti

Industrija volnenih izdelkov
Peter Majdič, Celje

Po planinskih potih
v Alpah in po hribovju hodi turist
varno brez vodnika le tedaj, če so
kažipotne naprave izvršene
s trpežnimi, izbornimi barvami

tovarne barv

Čuk Franc, Celje

DNEVNO
SVEŽA KAVA

MOTOH B.

LJUBLJANA, Vodnikov trg 5

Telefon 25-77

Gojzerji
'Jadran'

DETELA
BOGDAN

Ljubljana
Sv. Petra
cesta 25

Restavracija in veletrgovina z vinom

PETER STEPIC

V SPODNJI ŠIŠKI

priporoča svojo veliko zalogo vina
najboljše kakovosti po nizkih cenah.
Vino se razpošilja v lastnih sodih
na vsako postajo

Podravska tiskarna

Lepi izdelki! — Točna postrežba! — Zmerne cene!

VSE TISKOVINE
za šole, urade, društva,
trgovino, obrt, industrijo

D. Z. O. Z.

Maribor

Gregorčičeva 6
Telefon 20-38

KLISČEJE

IZDELUJE VSEANŠKI SOLIDNO

KLISARNA ST. DEU

LJUBLJANA-DALMATINOVA UL. 13

Ali ste že poskusili pri nas?

Tiskamo knjige, liste, revije, kartoteke, bloke, letake, lepake, cenike, kataloge, vizitke, pisemski papir in kuverte, trgovske, šolske, uradne in društvene tiskovine itd.

V knjigarni dobite slovenske, hrvatske, srbske in druge slovanske, angleške, francoske, nemške ter druge knjige. Na razpolago vse šolske knjige, znanstvene revije, modni journali in muzikalije.

Lastna tvornica šolskih zvezkov

Pisarniške potrebščine, lepe slike za okras društvenih lokalov, domov in šol.

Velika zaloga šolskih učil.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana
Francišškanska 6

Maribor
Tyrševa 44

Zamudniki

članarine in naročnine
»Planinskega Vestnika«
za leto 1934,
poravnajte nemudoma
svoj dolg!